

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kroužek MALÝ ZAHRADNÍK ve školní družině

Little Gardener at After-School Club

Vendula Přasličková

Vedoucí práce: PhDr. Alena Thorovská

Studijní obor: BC-VYCH

Studijní program: Vychovatelství

2021

Čestné prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Kroužek Malý zahradník ve školní družině potvrzuji, že jsem tuto práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 1. 7. 2021

.....
Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce PhDr. Aleně Thorovské za cenné rady, podnětné připomínky a trpělivost při kompletaci této bakalářské práce. Dále děkuji PaedDr. Zdeňce Hankové, Ph.D. za podporu a péči v rámci celého mého studia. V neposlední řadě chci poděkovat svým rodičům, manželi a dceři za trpělivost, pomoc a podporu při tvorbě této práce.

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá tématem rozvíjení osobnosti dětí prostřednictvím environmentálních a ekologických aktivit pro děti mladšího školního věku v prostředí školní družiny. Teoretická část představuje a vymezuje pojmy školní družina, zájmové činnosti – kroužek, přírodovědný kroužek a jeho cíle. Charakterizuje účastníky zájmových aktivit – děti mladšího školního věku a navrhuje školní zahradu jako ideální místo pro posilování pozitivního vztahu dětí k přírodě. Inspirace pro kapitolu: Praktické vyučování, vychází z historie tohoto předmětu včetně představení významných osobností zabývajících se touto problematikou dané doby. Praktická část popisuje realizaci zájmového kroužku Malý zahradník ve školní družině, včetně náhledu jednotlivých lekcí tohoto kroužku. Některé lekce se konaly na školní zahradě, ve skleníku, kde probíhal nácvik výsevu či v blízkém parku. Zde byl kladen důraz na relaxační a odpočinkové činnosti. Zázemí školní družiny bylo zaměřeno na seznámení se základy floristiky a aranžování. Konkrétně výroba vánočního svícnu a adventního věnce v zájmu upevnění lidových tradic. Jednotlivé aktivity byly vybírány s ohledem na roční období v návaznosti na RVP školy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Školní družina, kroužek, zájmové činnosti, mladší školní věk, školní zahrada, praktická výuka

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with children's personality development through environmental and ecological activities for children of primary school age at the after-school club.

The theoretical part defines terms of the after-school club, hobby activities – the after-school activity, the science after-school activity, and its goals. It describes participants of the hobby activities – children of primary age and suggests the school garden as a perfect place for strengthening the positive relationship of children and nature. The inspiration of the chapter: The Practical Teaching comes out of the history of this subject, including introducing the important persons who followed this issue in their age.

The practical part of the thesis describes the realization of the after-school activity The Little Gardener at the after-school club and its particular lessons.

Some lessons were held in the school garden in the greenhouse, where took place the practice of seeding or and other lessons were in the park. There were carried out relaxing and resting activities.

The after-school club was focused on the basics of floristics and arranging. Because of the strengthening of folk traditions, children were handmaking the Christmas candleholder and the advent wreath. Individual activities were chosen depending on the season and the school's FEP BE.

KEYWORDS

After-school club, hobby activities, early schooler, school garden, practical learning

Obsah

Obsah.....	6
Úvod.....	9
Teoretická část.....	10
1. Školní družina	11
1.1 Charakteristika školní družiny.....	11
1.2 Prostředí školní družiny.....	12
1.3 Funkce školní družiny	12
2. Zájmové činnosti při školní družině – kroužek.....	13
2.1 Význam zájmových činností-kroužků.....	13
2.2 Druhy zájmových kroužků	14
2.3 Účastníci zájmových kroužků	15
2.4 Vedoucí kroužku.....	16
2.4.1 Kompetence lektora.....	16
3. Cíle přírodovědného kroužku.....	18
3.1 Relaxace a regenerace	18
3.2 Prevence rizikového chování.....	18
3.3 Kompenzace jednostranné zátěže ze školy.....	19
3.4 Prožitok, zkušenost, dovednost.....	20
3.5 Psychomotorický rozvoj	20
3.6 Afektivní cíle	21
3.7 Kognitivní cíle	21
4. Praktická výuka	24
4.1 Významné osobnosti zabývající se praktickým vyučováním.....	24
4.2 Školní zahrada	27

5.	Děti a příroda.....	28
5.1.	Vztah dětí k přírodě	29
	Praktická část.....	30
	Metodika.....	31
6.	Popis realizace kroužku <i>Malý zahradník</i>	32
6.1	Cíle kroužku <i>Malý zahradník</i> ve školní družině.....	32
6.2	Podmínky pro vedení zájmového kroužku <i>Malý zahradník</i> ve školní družině	33
6.3	Ekonomický návrh.....	34
7.	Náplň kroužku <i>Malý zahradník</i> ve školní družině	36
7.1	Aktivity dle ročních období	38
	Podzim.....	38
7.1.1	Údržba školní zahrady – hrabání listů a následný sběr listů na herbář	38
	Zima	40
7.1.2	Základy floristiky, vánoční tematika: Výroba adventního věnce	40
	Jaro	43
7.1.3	Poznáváme letničky.....	44
7.1.4.	Letní relaxační aktivita – <i>Představ si, že jsi strom</i>	47
8.	Návrh aktivit pro další školní rok.....	49
	Podzim.....	49
	Zima	49
	Jaro	49
	Léto.....	50
9.	Dotazníkové šetření	50
9.1	Příprava dotazníku	50
9.2	Vyhodnocení.....	50
10.	SWOT analýza	56

SWOT analýza kroužku Malý zahradník	56
Shrnutí praktické části a dotazníku	57
Závěr.....	58
Seznam použitých informačních zdrojů	59
Seznam příloh.....	I
Fotodokumentace	X

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem zvolila vzhledem ke svému vzdělání, zkušenostem a znalostem z oboru zahradnictví. Rozhodla jsem se předat své znalosti z oboru dětem z mého oddělení školní družiny prostřednictvím kroužku Malý zahradník ve školní družině. Pobyt dětí ve družině jsem zpestřila zařazením zajímavé volnočasové aktivity, která není v pražských školách příliš častá v nabídce zájmových aktivit.

Hlavním cílem této bakalářské práce je sdílení nápadu na realizaci volnočasové aktivity, která se zabývá zahradničením a základními floristickými úkony pro děti mladšího školního věku v rámci pobytu ve školní družině.

Jedním z dílčích cílů této práce je seznámení s uvedenými pojmy: Školní družina, zájmová činnost při školní družině-kroužek a praktická výuka

Teoretická část představuje výchovně vzdělávací cíle, které jsou zaměřeny na osobnostní rozvoj dětí, dále na posílení estetického citění a smyslu pro krásno, včetně intuitivního vnímání přírody. Je zde uvedena literární rešerše z dostupných českých i zahraničních zdrojů.

V praktické části se nachází metodika, jejíž součástí je ekonomický návrh, popis realizovaných aktivit včetně návrhu aktivit na příští školní rok.

Nedílnou součástí praktické části je vyhodnocení dotazníkového šetření k ověření předpokladů a SWOT analýza kroužku *Malý zahradník* ve školní družině.

Teoretická část

1. Školní družina

1.1 Charakteristika školní družiny

„Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování, které specifickými prostředky naplňuje obecné cíle vzdělávání, jež jsou dány školským zákonem. Mezi ostatními zařízeními určenými pro volný čas dětí je nejčtenější, zaměstnává nejvíce vychovatelů a jeho odděleními prošlo nejvíce dětí.“ (Hájek, 2007, s. 9). Ve školní družině se setkávají v průběhu školního roku skupiny dětí různých věkových kategorií. Pobyt ve školní družině je časem, kdy dítěti již skončilo vyučování, ale ještě není doma. Vychovatelé zde zajišťují pro děti program, dohlíží na jejich bezpečnost, doprovází je do zařízení, kde je dětem vydáván oběd a dbají rovněž na jejich samostatnost. Ze své povahy je školní družina organizací, která zajišťuje dětem zázemí pro aktivní trávení volného času. „Výchova je společenský proces, a tedy i výchovu ve školní družině je třeba chápat jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí – tj. pouhou sociální službou.“ (Hájek, 2007, s. 9)

Hlavní náplní školní družiny jsou odpočinkové aktivity, tvůrčí činnosti, zájmové kroužky, které mají za cíl působit na kladný rozvoj dětské psychiky. Zájmové aktivity děti seznamují s různorodou náplní volného času a přináší jim možnosti smysluplného trávení volného času s ohledem na jejich seberealizaci. Předpokladem pro příjemně strávené chvíle v zájmových aktivitách je dobrovolnost dětí s tím, že u mladších ročníků je dobrovolnost relativní. Vychovatel se snaží vytvořit program tak, aby děti zaujal a motivoval. Struktura činností je realizována tak, aby dítě úspěšně uplatnilo své specifické vlohy a schopnosti a zažilo dobrý pocit ze sebe samého. V těchto činnostech není hlavní motivací hodnocení pedagogem, ale radost z činnosti samotné. Vychovatel oceňuje již samotnou snahu dítěte se zapojit do činnosti. (Hájek, 2007)

Další důležitý bod tvoří vedení dětí k samostatnosti, více o tom hovoří Hájek *„Pobyt dětí v družině provází řada režimových momentů – přechody, převlékání, sebe obslužné činnosti apod. Snahou vychovatelek je tyto relativně neproduktivní činnosti zkrátit, vytvořit mechanismy, aby je děti vykonávaly automaticky s vynakládáním co nejmenšího úsilí a bez stresů“* (Hájek, 2007, s. 18)

1.2 Prostředí školní družiny

Pro navození dobré atmosféry je důležité prostředí, ve kterém se děti nacházejí. Školní družiny bývají zpravidla zařízeny jako herny ve speciálně upraveném prostoru a nabízejí tak dětem pestrou škálu podnětů k hravým aktivitám, ať již řízeným či spontánním. Více o tom hovoří tato vyhláška: „*Vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání mladistvých, stanovuje: „Prostory pro pobyt žáků pro výchovu mimo vyučování se upravují a zařizují tak, aby umožňovaly činnost, pro kterou jsou zřízeny. Nejmenší plocha volného prostoru se stanoví 2 m² na 1 žáka.“* (Hájek, 2007, s. 41) Je potřebné zohlednit důležitý předpoklad pro iniciování komunikace a kontaktu mezi dětmi a mezi dětmi a vychovatelem, k čemuž slouží vhodné uspořádání lavic. Frontální uspořádání lavic ve třídě je zcela nevhodné, neboť nepodporuje týmovou kooperaci a participaci.

1.3 Funkce školní družiny

Den dítěte se dá velmi zjednodušeně rozdělit na tři časové úseky, a to dobu pracovní (doba, kdy je dítě ve vyučování), dobu mimopracovní (doba, kdy je dítě nejčastěji v domácím prostředí, věnuje se spánku, jídlu, hygieně a je uživatelem sociálních služeb) a dobu volného času (dítě svobodně volí, jakým činností se bude věnovat). Školní družina je na rozmezí volného času a mimopracovní doby, plní především funkci sociální a rovněž poskytuje dozor dětí. (Hájek, 2007)

Ze současného pohledu lze funkce školní družiny dělit následujícím způsobem:

- výchovně – vzdělávací funkce: všestranně rozvíjí osobnost dítěte (rovina psychická, fyzická i sociální), v rovině sociální je důraz kladen na kultivaci potřeb a jejich uspokojování, důležitá je rovněž seberealizace, posílení sociálních vztahů a kontaktů, ale také pomoci objevit a pěstovat v dětech zdravý zájem, probudit v nich touhu po poznávání
- zdravotní funkce: zásadním bodem je psychohygienu dětí, kompenzace zdravého a spontánního pohybu po vyučování, apelování na dodržování režimu dne, podpora správného pitného režimu

- sociální funkce: bezpečnost v době mimo vyučování, snaha o pochopení mezilidských vztahů i vztahů v dětském kolektivu preventivní funkce: prevence psychopatologických jevů. (Hanková, 2017)

2. Zájmové činnosti při školní družině – kroužek

2.1 Význam zájmových činností-kroužků

Pávková a kol. autorů uvádí ve své knize Pedagogika volného času, jak je velmi důležité, aby děti mladšího školního věku mohly smysluplně a rozmanitě trávit svůj volný čas. Zájmové činnosti je vhodné řadit do celků, ze kterých si děti svobodně vyberou takovou činnost, která je bude nejvíce bavit a naplňovat. Zájmové činnosti neplní jen funkci výchovnou a vzdělávací, ale vedou děti k seberealizaci a rozvíjí celou jejich osobnost. Mohou přispívat k fyzickému i duševnímu odpočinku. Předpokladem k tomu je, aby dítě ve svém volném čase nebylo přehlceno velkým množstvím aktivit. Měli bychom se zaměřit na kvalitu nikoli na kvantitu. (Pávková a kol. 2002, s. 97)

Matějček s Pokornou uvádějí, že děti mladšího školního věku jsou na vrcholu své extroverze. To znamená, že nemají problém se studem a trémou, neboť nedovedou objektivně posoudit svůj výkon. V tomto věku je prospěšné, aby děti měly možnost výběru z pestré nabídky zájmových aktivit. Díky této rozmanitosti si později samy vyberou, čemu se budou do budoucna věnovat. Děti jsou v tomto životním období velmi zvědavé a zajímají se nejen o obecné věci, ale i o sociální vztahy, které vidí kolem sebe. Např. Kdo se s kým zná, kam se někdo přestěhoval, kdo si koho vzal, atd. Tyto zájmy mají převážně dívky, jež se o vztahy zajímají, ale z počátku je kriticky nehodnotí na rozdíl od pozdějších let. Kromě sociálních vztahů mají děti velký až živelný zájem o zvířata. Je prospěšné tuto touhu dětem naplnit, neboť péče o zvíře je připraví na budoucí život díky rozvoji empatie, odpovědnosti za sebe i druhého i dalších kladných vlastností. (Matějček a Pokorná 1998, s. 96–98)

2.2 Druhy zájmových kroužků

V současné době je velmi atraktivní a pestrá nabídka zájmových činností probíhajících po vyučování na území školy. Hlavní výhodou je bezpečný přesun dětí na zájmovou aktivitu. Tyto zájmové aktivity zajišťují učitelé, vychovatelé nebo externí lektori. Zájmové aktivity zahrnují širokou škálu oblastí.

Dle obsahu jsou zájmové činnosti děleny tímto způsobem:

- společenskovední: směřují k poznání nejen aktuálního společenského dění, ale i k našim tradicím a k historii naší vlasti, dodržování tradic školy, oslavy státních svátků a významných dnů a událostí, dodržování lidových tradic – Vánoce, Velikonoce aj.
- pracovní – technické: zdokonalení zručnosti a zaměření na činnosti podporující jemnou i hrubou motoriku orientuje se například na rukodělnou aktivitu, ale i na práci s počítačem – základy programování
- přírodovědně – ekologické: prohloubení vztahu dětí k živé i neživé přírodě za pomoci pozorování a vnímání přírodních zákonitostí, vedení k aktivní ochraně životního prostředí, vytváření zdravých postojů k životním hodnotám, pěstitelství, chovatelství, environmentální výchova
- esteticko-výchovné: posílení estetického vnímání a cítění dětí pomocí výtvarných, hudebních, hudebně – pohybových a literárně – dramatických projevů, důraz je kladen na rozvoj tvořivosti
- tělovýchovné – zlepšování zdravotní a fyzické kondice, podpora pohybu, včetně správného držení těla
- sportovní a turistické – zdokonalování sportovní zdatnosti – trénink; poznávání blízkého i dalekého okolí naší vlasti. (Anonymus, 2002a)

Rodiče si svobodně vybírají volnočasové aktivity pro své děti podle aktuálního zájmu i určitých předpokladů, že zvolená aktivita bude pro dítě nejen zábavou, ale i přínosem.

2.3 Účastníci zájmových kroužků

Účastníky zájmových kroužků mohou být děti, dospělí, vychovatelé, lektoři či jiní pedagogové. Kroužky, pořádané školní družinou jsou přednostně určeny pro děti, které jsou do dané školní družiny řádně přihlášeny a pravidelně ji navštěvují.

Jedná se především o děti předškolního a mladšího školního věku, tj. žáci 0. – 5. třídy základní školy. Některé děti si na zvolený kroužek odvádí učitel či lektor rovnou po obědě, jiné děti dochází individuálně z domova. Záleží na tom, v kolik hodin zvolený kroužek začíná.

Předškolní věk

Vágnerová charakterizuje předškolní období v rozmezí od 3 do 6-7 let. V tomto období si dítě upevňuje pozici ve světě i v mezilidských vztazích. Dominantním aspektem tohoto období je fantazie spolu s intuitivním vnímáním, které dítě upřednostňuje nad logickým uvažováním. (Vágnerová, 2012)

Školní věk

Rozděluje školní věk na tři kategorie: Raný školní věk, střední školní věk a starší školní věk.

- Raný školní věk

Jako raný školní věk dítěte označujeme dobu od 6 do 9let, kdy dítě vstupuje poprvé do školy. Vágnerová popisuje toto období jako dobu, kdy dítě dostává novou roli, stává se „Školákem“.

- Střední školní věk

Ve věku 11–12 let, lze u dětí zpozorovat první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy. (Langmeier, Krejčířová 2006)

Ve škole rozvíjí všestranně svou osobnost, nově nabytými zkušenostmi. Sociální postavení žáků ve třídě významně ovlivňuje jejich budoucí profesní dráhu. (Vágnerová, 2012)

- Starší školní věk

Toto období, označované pubescence, začíná nástupem dětí na druhý stupeň základní školy a končí ukončením povinné školní docházky, trvá asi do 15 let. (Vágnerová, 2012)

2.4 Vedoucí kroužku

V oblasti výchovy ve volném čase se setkáváme s pojmy jako například: pedagog volného času, lektor, vychovatel. Každý z uvedených pojmů má svou charakteristiku. Pedagog volného času vykonává přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání na základě zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících podle § 17. (Zákony pro lidi)

2.4.1 Kompetence lektora

Veteška s Tureckiovou uvádějí, že pojem kompetence je pravomoc „Souhrn pravomocí a odpovědností svěřených určitému pracovnímu místu či orgánu nebo schopnost vykonávat určitou funkci (soubor činností).“ (Veteška a Tureckiová, 2008, s. 43). Vymazal zmiňuje toto rozdělení kompetencí:

Kompetence oborové

- Pedagog aplikuje osvojené znalosti ve svém zájmovém oboru a dokáže je v praxi využít
- Individuálně přizpůsobuje a obměňuje nabyté znalosti svého zaměření pro volnočasové aktivity
- Umí pracovat s informačními technologiemi

Kompetence pedagogické

- Pedagog dokáže individuálně přizpůsobit metodické postupy, které jsou vhodné pro zájmové činnosti díky ovládnutí strategií v učení, jak v teoretické oblasti, tak i v praktické. Spojujícím prvkem je znalost psychologických, kauzálních a sociálních aspektů.
- Individuálně podporuje rozvoj kvalit žáka v zájmové činnosti.
- Zná a respektuje práva dětí.
- Na základě znalostí z teorie i praxe umí hodnotit žáka podle jeho individuálních a vývojových anomálií.

Kompetence psychosociální a komunikativní

- Pedagog vytváří příznivé klima ve skupině díky komunikaci ve skupině a vhodně zvoleným prostředkům.
- Efektivně komunikuje s rodiči díky povědomí o problematice rodinné výchovy.
- Má organizační schopnosti pro práci se skupinou
- Dokáže rozpoznat sociální vztahy ve skupině a včas odhalit sociálně patologické jevy (šikana, drogy, apod.)
- Umí najít příčinu negativních postojů a chování žáka, důkladně ji zanalyzovat a najít řešení k nápravě.
- Orientuje se v náročných sociálních situacích a pomáhá s jejich řešením

Kompetence profesně a osobnostně kultivující

- Pedagog působí na zdokonalování a obohacování mladých lidí o poznatky z všeobecného přehledu v různých oblastech: (kulturní, filozofické, politické i právní).
- Pojem profesní etika je mu znám a díky jejím zásadám reprezentuje svou profesi svým profesním chováním.
- Pro svůj růst využívá reflexi i sebereflexi
- Svou povahou je předurčen pro kooperaci s kolegy i ostatními subjekty.
(Vymazal, 2012)

3. Cíle přírodovědného kroužku

Cíle přírodovědného kroužku mají různé aspekty. Z obecného hlediska je hlavním cílem přírodovědného kroužku poznávání přírodních krás či přírody jako takové. Tento cíl vychází z náplně daného přírodovědného kroužku. Odborné hledisko se zabývá navíc dílčími cíli, které jsou důležité pro podporu správného a zdravého rozvoje dětské osobnosti.

3.1 Relaxace a regenerace

V dnešní chaotické a zrychlené době je vhodné zařazovat relaxační činnosti s regeneračními prvky do zájmových aktivit nejen pro děti, ale i pro dospělé. Škála těchto činností je široká. Jejich hlavním cílem je zklidnění a získání energie. Patří sem například různé meditace (řízené, dynamické), jóga či spontánní tanec. Zde je kladen důraz na správné dýchání a držení těla i odpočinek. U spontánního tance dochází k uvolnění přetlaku emocí, jako je vztek, hněv, frustrace, což bývá prospěšné. Už samotné pobývání v přírodě působí relaxačně a ozdravně. Někteří lidé relaxují při práci na zahradě (hrabání, pletí, přesazování rostlin apod.)

3.2 Prevence rizikového chování

V současné době se užívá pojmem: Rizikové chování, ale ve starších publikacích se setkáváme s původním označením: Sociálně patologický jev. „Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím.“ (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003, s. 9). Hájek formuluje prevenci sociálně patologických jevů do několika různých okruhů. Jsou to:

- Drogové závislosti, alkoholismus, kouření
- Delikvence
- Virtuální drogy (počítače, televize a video)

- Patologické hráčství (gamblerství)
- Záškoláctví
- Šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování
- Xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus. (Hájek, 2007)

Předcházet těmto jevům se snaží různá střediska volného času, jejichž náplní je snaha o smysluplné trávení volného času dětí a mládeže.

Pro plnění tohoto cíle je nezbytné vytvořit pro děti takové prostředí, aby jim byla umožněna společná činnost v době mimo vyučování v nestresujících podmínkách a funkčním prostoru, podněcující kreativitu.

3.3 Kompenzace jednostranné zátěže ze školy

Ve školním prostředí se děti mohou setkat s různými druhy zátěží ať už fyzické či psychické povahy. (Mlčák, 1999) Kde se objeví jedna, může se vyskytnout druhá. Mlčák popisuje situaci dřívějšího školského systému, ve kterém hrozilo dětem větší riziko psychické zátěže než nyní, kdy je kladen důraz na individuální přístup ke každému jedinci. (Mlčák, 1999). I přesto se v současné době bohužel nedaří úplně odstranit všechny zatěžující faktory školního prostředí.

Mezi hlavní faktory školní zátěže patří podle Nietzscheho:

1. Nepřiměřený tlak, který se iniciuje zkoušením žáka či přílišnými nároky na žákovu výkonnost
2. Nevhodné konkurenční prostředí, špatné třídní klima
3. Chladný přístup učitele k žákovi díky absenci empatie – neporozumění či špatné čtení žakových emocí
4. Chybějící pohyb
5. Absence volného času díky nadměrné domácí přípravě. (Mlčák, 1999)

3.4 Prožitek, zkušenost, dovednost

V dnešní době se dostává do popředí výchovný trend Výchova zážitkem. Zabývá se jím obor, který se nazývá Pedagogika zážitku. Je zde kladen důraz na bezprostřední prožití dané zkušenosti podněcené smyslovým vnímáním. (Pávková, 2014). Kolář a kol. definuje zážitkovou pedagogiku jako jeden z přístupů k pedagogice volného času, kdy si může člověk či dítě svobodně vybrat činnosti, o které jeví zájem (Kolář a kol., 2012)

Holec a kol. definuje Outward Bound jako pedagogickou filozofii, kterou tvoří dva základní principy:

- první princip: uvědomit si, že člověk má schopnost dokázat mnohem více, než si myslí.
- druhý princip: vědomí toho, co všechno je možné dokázat a získat díky vzájemné týmové spolupráci. (Holec a kol., 1994, s. 145).

3.5 Psychomotorický rozvoj

Psychomotorický rozvoj klade důraz na praktické a pohybové dovednosti, které se vyskytují v předmětech jako je tělesná výchova (šplh), matematika (rýsování), chemie (sestrojení aparatury) či správnou výslovnost v cizím jazyku). Daveova taxonomie psychomotorických cílů obsahuje celkem pět kategorií: Imitace, Manipulace, Zpřesňování, Koordinace a Automatizace.

- Imitace – nápodoba a vědomé opakování příslušné činnosti díky impulzu
- Manipulace – zvolení a vykonání vhodné činnosti pomocí slovního návodu
- Zpřesňování – schopnost vykonat přesně a účinně pohybový úkol
- Koordinace – provádění různých činností, které na sebe navazují
- Automatizace – dochází zde k zautomatizování pohybů, které vede k dosažení maximálního výkonu s minimální ztrátou energie

(Anonymus, 2010b)

3.6 Afektivní cíle

Afektivní cíle se zaměřují na postupné zvnitřňování (internalizaci) hodnot vychovávaných subjektů. Zde je velmi důležitým aspektem, působení učitele na žáka, jakožto jeho vzor. Tyto cíle přímo ovlivňují postoje a hodnoty žáků a jsou součástí některých předmětů - „výchov“ - (hudební, tělesná, výtvarná, občanská). Je zde kladen důraz na důslednost a dlouhodobost. Realizace těchto cílů lze jen těžko kontrolovat, vyplývají z edukačních činností učitele. (Anonymus, 2010b)

Kratwohlovu taxonomii tvoří pět úrovní:

- **Přijímání** – schopnost člověka vnímat a přijímat určité jevy či podněty
- **Reagování** – jedinec je aktivní, více angažovaný v určité činnosti z vlastní vůle
- **Oceňování hodnoty** – tato úroveň se dále dělí na – akceptování hodnoty, preferování hodnoty a přesvědčení o hodnotách

Tyto hodnoty působí motivačně a ovlivňují jednání člověka.

- **Integrovaní hodnot** – jedná se o organizaci hodnot a určení pořadí důležitosti, která hodnota je základní a která dominantní
- **Integrace hodnot v charakteru** – hodnotový systém se včleňuje do charakteru člověka, čímž je dlouhodobě ovlivněno jeho chování

(Anonymus, 2010b)

3.7 Kognitivní cíle

Kognitivní cíle definuje B. S. Bloom jako stupňovitě uspořádaný systém poznávacích cílů výuky, který je složen ze šesti dílčích cílů, kde platí pravidlo, že nelze postoupit na další úroveň bez splnění předešlé. Jsou jimi: Zapamatování, porozumění, aplikace, analýza, syntéza a hodnocení. Pro každý z těchto dílčích cílů jsou určena aktivní slovesa, která je charakterizují. (Černocho, 2017).

Zapamatování

Jedná se o záznam informací, který je v případě potřeby vybaven. Může jít o všeobecné i konkrétní poznatky, metody či postupy a prostředky práce.

Aktivní slovesa: Definuj, vyber, popiš, pojmenuj, urči, vysvětli, napiš, doplň a další.

Porozumění

Žák dokáže vyjádřit získané znalosti a vědomosti jinými slovy, je schopen vysvětlit pojem či informaci bez použití původní definice, kterou zná z výuky a umí tyto informace zestručnit, zobecnit či shrnout a nezapomene uvést konkrétní příklady. Hlavními typy porozumění jsou: Interpretace a Extrapolace. V interpretaci žák vyjadřuje vlastními slovy podstatu učiva či tématu. V extrapolaci vyvozuje závěry z uvedených příkladů a je dále schopen pracovat s informací tak, aby dokázal, že dané téma správně pochopil.

Aktivní slovesa: Zkontroluj, dokaž, objasni, vyjádři jinou formou, změř, oprav chybnou teorii, aj.

Aplikace

Žák je schopen pracovat se získanými informacemi, zkušenostmi a znalostmi v určitých situacích, za předpokladu aktivního hledání nejlepšího možného řešení.

Nechybí zde analýza možných chybných postupů.

Aktivní slovesa: Řeš problém, diskutuj o, načrtni, naplánuj, demonstruj, vyzkoušej, a další.

Analýza

Zde je kladen důraz na schopnost žáka rozebrat určité informace či jevy na několik logicky posloupných částí.

Aktivní slovesa: Načrtni uspořádání, najdi princip, proved' rozbor, specifikuj, rozčleň, analyzuj problém.

Syntéza

Je opakem analýzy, tudíž zde musí žák prokázat, zda je schopen poskládat jednotlivé prvky informací, které jsou ve vzájemných funkčních vztazích do jediného smyslu plného celku.

Aktivní slovesa: Klasifikuj, vyvod' závěry, napiš postup, shrň a podobné.

Hodnocení

Toto je nejvyšším možným stupněm dosažených cílů. Žák je zde schopen posoudit, které řešení je správné pro daný problém. Klade důraz na věcnost a správnost.

Aktivní slovesa: Uved' klady a zápory, obhaj, zdůvodni, kritizuj, argumentuj aj.

Niemerk tuto taxonomii výše uvedených cílů charakterizoval podobně, ale stručněji.

Zapamatování poznatků

Požadavek: Jmenovat, napsat, zopakovat, reprodukovat, pojmenovat, definovat.

Porozumění poznatkům

Požadavek: Žák dokáže v jiné formě reprodukovat poznatky, které si zapamatoval, umí je zestručnit a popsat vlastními slovy.

Použití poznatků

Požadavek: Žák umí aplikovat vědomosti a poznatky, které získal do přiloženého vzoru.

Použití poznatků v problémových situacích

Požadavek: Žák je schopen řešit problémové úlohy, dokáže formulovat problém a umí připravit plán činností. (Černocho, 2017)

4. Praktická výuka

4.1 Významné osobnosti zabývající se praktickým vyučováním

Prvotní zmínky o praktickém vyučování nalézáme již v roce 1657 v díle Jana Amose Komenského *Velká didaktika*, ve které ustanovil pedagogické zásady platící i v dnešní době. Ve výuce klade důraz na názornost, učení se pomocí praktického poznávání věcí i na výchovu v souladu s přírodou, ve které upřednostňuje Komenský školní zahradu. (Kasper a Kasperová, 2008) Učitelé dostávali kromě peněžité odměny plat v naturáliích, díky kterým si určité potraviny uměli vypěstovat sami. Byli tudíž zdatní v zahradničení i rolnickém hospodaření, sadařství i včelařství. (Morkes, 2007) Tyto zahrady měly jiný charakter než dnes, nesloužily primárně pro školní výuku, jednalo se totiž o pozemek, kde si učitelé pěstovali potraviny pro svou potřebu. Takto nabyté zkušenosti a znalosti využili při výuce dětí.

Ustanovením Všeobecného školního řádu roku 1774 určila Marie Terezie povinnost budovat školní zahrady v blízkosti školy pro potřeby výuky. Marie Terezie pověřila Johanna Ignaze Febingera školní reformou, jenž se inspiroval myšlenkami a názory J. A. Komenského, jak uvádí Kasper a Kasperová (2008). Oba usilovali o užití názornosti ve výuce.

Významným reformátorem a propagátorem industriálních škol v 2. polovině 18. století byl Ferdinand Kindermann, jenž při své praxi v obecné škole v Kaplicích (od roku 1771 do roku 1775) zahrnul do výuky nové formy praktického vyučování. Praktická výuka obsahovala teorii, i praxi pěstování rostlin včetně praktických cvičení na školní zahradě, základy zemědělství a ruční práce. (Hanzal, 1964) Prosazoval, aby byly dílny zahrady nebo pole součástí každé školy. Během tzv. industriálních kurzů se žáci seznámili se základy pěstování zeleniny a ovoce i stromů (Kasper a Kasperová, 2008). Díky svému působení od roku 1775 je Kindermann zodpovědný za rozvoj nižších a industriálních škol zvaných též průmyslové v Čechách. (Mrzena, 1980).

Dalším představitelem praktické názorné výuky byl Bernard Bolzano (1781–1848), který kladl důraz nejen na studium teorie, ale i na zařazení pracovních činností do výuky pomocí názorných vyučovacích pomůcek a metod. (Blatný a Jůva 1996).

Přelomovým obdobím pro rozvoj školních zahrad bylo 19. století. Morkes to přisuzuje světové výstavě ve Vídni, která se konala roku 1873. Byla zde představena inovace

v tehdejší školské, konkrétně školní dílna pro chlapce, pracovní dílna pro ruční práce pro dívky a školní zahrada, která měla několik segmentů: květnici, zelnici a pokusné pole.

Velkou osobností 19. století byl Karel Slavoj Amerling. Rozhodl se založit vzdělávací centrum v Budči. 25.6 1842 byl položen základní kámen tohoto nového vzdělávacího centra. Součástí centra byla i školní zahrada. Amerling na základě svých zkušeností vytvořil speciální učební pomůcky k názornému vyučování. Zdá se, že se inspiroval Janem Amosem Komenským nejen u názornosti ve výuce, ale i jeho dílem Orbis Pictus. Amerlingovy soubory obrazů pro názornou výuku jsou toho důkazem. Sloužily k názorné výuce jako první české vyučovací pomůcky. Přibližně 150 obrazů s popiskami, které se tematicky dělily na různé části. Např.: Rostliny, Hospodářství, Zvířata, Řemesla či Život v přírodě apod.

V ústavu pro slabomyslné v Praze, jehož ředitelem se stal v roce 1871, kladl důraz ve své výchovné koncepci na venkovské prostředí, jež mělo na chovance ozdravné účinky. Působil zde bezplatně nejen jako ředitel tohoto ústavu, ale také jako lékař a rádce. Po jeho smrti fungoval učitelský ústav v Budči do roku 1948, kdy právně zanikl. (Morkeš, 2006)

Díky Hasnerovu zákonu vydaném v roce 1869 vznikla povinná osmiletá školní docházka pro chlapce i pro dívky. Paragraf 63 tohoto zákona nařizoval zřízení školní zahrady či jiného vhodného místa pro konání závěrečných zkoušek z hospodaření. Proti tomu protestovali velkostatkáři, neboť tím ztratili levné pomocníky. V roce 1883 byla ustanovena novela tohoto zákona, která vyšla velkostatkářům vstříc díky upravení školní docházky v době sezóny. (Blatný a Jůva, 1996)

Propagátorem učení dětí v přírodním prostředí byl v naší zemi Eduard Štorch. Ve své knize Dětská farma (1929) popisuje, jaký přínos má pro děti výuka v přírodě. Nelíbí se mu klasický model velkých škol, které přirovnává ke kasárnám či vězení. K tomuto názoru ho vede zjištění, že děti se v klasické budově necítí dobře. *„Školy, kolem nichž chodívám, jsou kláštery nebo kasárna, a nikoliv dětská hnízdečka. Budova ohromná, vysoká a dlouhánská, obyčejně i velmi ponurá, stojí přímo v ulici, v šumu, hřmotu, prachu, kouři a otevřenými těžkými vraty nenasytně polyká drobnou broučky, kteří v ní vidí víc věznic nežli místo radosti. Jen se podívejme, s jakou nedočkavostí se žáčkové hrnou – ze školy! Už jen aby byli venku – na svobodě! Hluboký oddech – a honem, jen daleko od školy!“* (Štorch, 1929)

Dále zde zmiňuje vychovatelův úsudek a táže se ho na jeho názor. Zde je údajná vychovatelova odpověď: „*Pozemek pro školu není dosti příhodný! Není tam dosti klidu, hluk elektrik a živých ulic bude příliš rušiti. Jestliže nelze nalézt jiné místo, měla býti školní budova situována doprostřed pozemku, aby byla od ulic oddělena zeleným pásem. Projektovaná škola je příliš rozsáhlá: v plánu je naznačeno 22 tříd, počítá se tedy asi s osmi až devíti sty dětmi. To je vychovatelský hřích. Nestavte škol větších, než s pěti třídami! ...*“ (Štorch, 1929). S touto výpovědí se plně ztotožňuji, neboť sama vidím nevýhody upřednostnění kvantity nad kvalitou.

Děti přirovnává k drobnému hmyzu, zdůrazňuje jejich křehkost a obává se dokonce o jejich život, neboť popisuje, jak si děti z důvodu nedostatku bezpečného prostoru, jako jsou dětská hřiště či školní zahrady vybíraly místa pro své hry velmi neopatrně. Často tak docházelo k těžkým nehodám, které mnohdy končily úmrtím dítěte. (Hra na ulici, kde jezdila auta, neukázněné strkání se u vody apod.) Eduard Štorch si této skutečnosti byl vědom a rozhodl se s tím něco udělat. Tak se zrodil v jeho hlavě projekt Dětská farma, ve které probíhala výuka podle jeho představ.

Pro tento projekt se mu podařilo získat pozemek na Libeňském ostrově v roce 1926. Na tomto pozemku, s rozměry 73arů a 16 m² se nacházelo toto: „*Velká ovocná zahrada (70 stromů), zelinářská zahrada, lučina, hřiště, tábořiště, stromovím a keři zarostlé pobřeží, pískoviště a rozsáhlé koupaliště (120 m délky). Dosažením tohoto místa, v Praze jedinečného, byl položen základ k pedagogickému pokusu*“ . (Štorch, 1929)

K tomu, aby zde mohla probíhat výuka, bylo nezbytné vytvořit dětem správné zázemí vlastnoručně s pomocí chlapců a z vlastních prostředků. Štorch nás dojíká svou nezištností, kdy se rozhodne prodat vlastní archeologické sbírky, které shromažďoval dvacet let, než aby vybíral finanční příspěvky od dětí: „*I pomohl jsem si k potřebným penězům takto: Rozloučil jsem se se svými archeologickými sbírkami, které jsem za dvacet let vlastníma rukama v pražském okolí vyhrabal, a ministerstvo školství zakoupilo je 7. dubna 1926 pro Národní museum. Byla to pro mne sice těžká chvíle, ale nebylo jiné cesty. Nenechám padnouti myšlenku, o jejíž prospěšnosti jsem do hloubi duše přesvědčen. A hned do práce! Kdybych chtěl zařídit obyčejnou školu, potřeboval bych milion a ještě by nestačil. Škola v přírodě má stavební plán nesrovnatelně jednodušší. Stačí přístřeší pro děti za nepohody, kancelářská světnička a záchody. Všecko ostatní nám poskytne dobrotivá příroda v krásnějším provedení, nežli by nám vystavěl nejdovednější stavitel. Proto také jsem si mohl troufat, že svou školu*

postavím s hochy sám, vlastníma rukama.“ (Štorch, 1929). Zde je patrné, jak obětavým, skromným a pokorným pedagogem E. Štorch byl.

Po první a druhé světové válce došlo k velkému rozvoji školních zahrad s výhradním zaměřením na praktickou výuku díky pěstitelskému využití. To se ovšem změnilo po roce 1989, kdy se školní zahrady hromadně rušily z důvodu oslabení pracovního vyučování ve školském systému a také k získání vhodného pozemku na výstavbu nových ploch jiného využití, např. parkoviště, sportovní haly či dětská dopravní hřiště. (Chmelová, 2010)

4.2 Školní zahrada

Je dynamickým prostředím, které poskytuje místo pro výuku různých předmětů. Žáci zde mohou pozorovat a objevovat přírodu s jejími zákonitostmi a pedagogům umožňuje vnést do výuky praktické činnosti a interaktivní aktivity. Mnoho autorů se shoduje v tvrzení, že školní zahrada představuje živou laboratoř, ve které děti dostávají cenné zkušenosti z běžného života mnohem efektivněji než pouhou četbou učebnice (např. Smith & Motsenbocker, 2005; Robinson & Zajíček, 2005; Cutter-Mackenzie, 2008). Samotný fakt, že výuka je situovaná do přírodního prostředí nikoliv do uzavřeného prostoru školních tříd je lákavá nejen pro děti, ale i pro některé pedagogy. Učením dětí v přírodě může být dětem nápomocno v hledání cesty nejen k přírodovědnému předmětu, ale mohlo by podnítit zájem o přírodu samotnou. (Vácha, 2018). Školní zahrady podporují trend interdisciplinarity ve výuce, což znamená, že zde dochází k propojení nabytých poznatků v předmětech exaktních například: matematika, přírodověda, ale i ostatních, jako například výchova ke zdraví s tělesnou výchovou a v neposlední řadě i z oblasti kreativity, kam patří výtvarná výchova. (Sobel, 2004)

5. Děti a příroda

„Každé období dětství, od počátku života až po mladé lidi na hranici dospělosti, má své jedinečné příležitosti pro rozvoj vztahu k přírodě-příležitosti, kdy můžeme děti pedagogicky doprovázet ruku v ruce s jejich přirozeným vývojem, kdy je možné oslovit jejich aktuální potřeby, nadchnout je a umožnit jim naučit se spoustu užitečných věcí. Každé období má také své vývojové limity, jejichž znalost nám šetří marnou snahu a předchází nepříznivým účinkům našeho působení na děti. Právě pochopení jedinečnosti každého období dětského vývoje nám umožňuje učit děti v rámci environmentální výchovy ty správné věci ve správnou chvíli.“ (Krajhanzl, 2012)

Mnoho dnešních dětí a mladých lidí má k přírodě spíše chladný vztah. Nezajímají se o ni, nebaví je v ní pobývat, či se jí dokonce bojí, což je smutné. Franěk podle Bixlera; Floyda zmiňuje, tři hlavní faktory, které zapříčiňují negativní reakce na přírodní prostředí: 1. Strach ze setkání s obávanými objekty či situacemi; 2. Náchylnost k odporu k přírodnímu prostředí a 3. Očekávání určitého stupně komfortu díky životu v moderním a pohodlném prostředí (Horká; Hromádka, 2010). Pro některé děti je příroda dokonce „děsivá, nechutná a nepohodlná“ Příčinou tohoto postoje je podle výzkumů malá zkušenost s přímým pobytem v přírodě. Dětem je příroda negativně prezentována prostřednictvím dětských knih či strašidelných filmů a díky tomu dochází ke zkreslení reality, neboť se děti bojí např. hadů, pavouků či hmyzu (Koucká, 2006). Ke změně tohoto postoje by mohlo pomoci, kdyby měly děti i z velkých měst možnost trávit v přírodě více času. Domnívám se, že přístup na školní zahradu nejen při výuce praktického vyučování, ale i v rámci pobytu ve školní družině by byl přínosný.

„Pobyt v přírodě a záměrné umožňování prožitků v přírodě, jejich zvnitřnění v zážitky a nabytí životních zkušeností s přírodou, přírodním prostředím apod. může být významnou brzdou procesu odcizování, proto lze považovat získávání zážitků v přírodě jako cíl environmentální výchovy.“ (Jančaříková, 2008)

5.1. Vztah dětí k přírodě

Pro děti mladšího školního věku je typické, že mají zvýšenou citlivost a vnímavost k přírodě. Sdílím názor Horké, že děti mohou jít „příkladem“ v proekologickém chování, neboť: „*Jim jde o zachování života, nejen vlastního, ale všech živých organismů; nejsou zatíženy určitými životními návyky, nemají vypěstovány obranné mechanismy dospělých, např. schopnost bagatelizovat problém, pro vše hledat „racionální“ zdůvodnění nebo metodu úniku, přenášet problém na jiné až po paradoxní či agresivní jednání. To vše si dospělí vytvářejí jen proto, aby nemuseli měnit svůj životní styl, svůj život v komfortu, své pohodlí podle hesla „žít a užít si“ či „mít je víc než být“.*“ (Horká, 1993, s. 66)

V tomto životním období je pro děti příznačné, že vyhledávají různé aktivity v přírodě. Ať už akční, například různé běhy, či míčové hry, tak i klidové: Stavění domečku pro skřítky, sezení pod stromy a odpočívání, měření obvodu kmene stromu, apod. Děti můžeme podpořit v přirozené zvědavosti různými environmentálními či ekologickými aktivitami.

Důležitost třídit odpad je dnes všeobecně známá. V základních školách probíhá osvěta za pomoci různých podpůrných projektů. Balková, 2010 ve své knize *Náměty pro školní družinu* nabízí širokou škálu volnočasových aktivit z různých oblastí. Jsou zde zahrnuty environmentální i ekologické aktivity. Nepracuje s měsíčním plánem, ale s týdenními projekty (týden Ochrany přírody, týden Zahradničení, aj.) Tato kniha určitě poslouží všem vychovatelům či pedagogům volného času pro načerpání inspirace.

Podobnou inspiraci pro různorodé aktivity v přírodě lze načerpat v knize „*Zájmová činnost ve školní družině*“ od Anny Holeyšovské. Holeyšovská oproti Balkové řadí aktivity podle kalendářních měsíců v průběhu školního roku bez týdenního členění. V každém měsíci nabízí pestrou nabídku volnočasových aktivit. Velký důraz klade na poznávání přírody pomocí hraní her v přírodě, naučných vycházek či výtvarným tvořením z přírodního materiálu aby byla podpořena dětská tvořivost.

Velmi oceňuji její postoj, abychom dětem nevnucovali žádnou z uvedených aktivit, že je potřeba dětem naslouchat a nechat je, aby si svobodně zvolily, kterou aktivitu by chtěly realizovat. (Holeyšovská, 2009)

Domnívám se, že by podobně empaticky měl smýšlet každý, kdo pracuje s dětmi.

Praktická část

Metodika

- Ekonomický návrh
- Popis jednotlivých realizovaných aktivit
- Návrh aktivit pro příští školní rok

Dotazníkové šetření

- Ověření předpokladů

SWOT analýza

6. Popis realizace kroužku *Malý zahradník*

Cílová skupina

Cílovou skupinou jsou děti mladšího školního věku. Maximální kapacita byla 12 dětí, z důvodu individuálního přístupu. Skupina byla zaměřena na seznámení se se základními zahradnickými dovednostmi, včetně názorné ukázky. Nezbytné bylo střídání různých činností ke zlepšení pozornosti dětí. Součástí skupiny byli jedinci, kteří vyžadovali individuální přístup z důvodu hyperaktivity nebo naopak jedinci, kteří měli problém se sebevyjádřením.

Časový rozsah realizace

Září–červen, 60–90 minut, 1x týdně

Vhodný prostor k realizaci

Školní zahrada se skleníkem, oddělení školní družiny, park Podvinní v blízkém okolí

6.1 Cíle kroužku *Malý zahradník* ve školní družině

Podle Kádnera: (Pospíšil, 2009)

Afektivní cíl

Pěstování lásky k přírodě.

Kognitivní cíl

Poznávání různých druhů rostlin.

Formativní cíl

Upevňování estetického citění a smyslu pro krásno.

Praktický cíl

Bezpečná manipulace se zahradnickým náčiním.

Sociální cíle

- Prohlubování kamarádských vazeb
- Objevování síly práce v kolektivu
- Upevňování českých tradic (Dušičky, Vánoce)
- Utváření bezpečného prostředí

Získané/rozvinuté kompetence dle RVP. (Metodický portál, 2016)

Kompetence k učení

- Poznávání různých druhů rostlin.
- Rozvíjení fantazie při tvorbě aranžmá.

Kompetence sociální a personální

- Utuzení kamarádských vazeb.

Kompetence pracovní

- Správné a bezpečné zacházení se zahradnickým náčiním.

6.2 Podmínky pro vedení zájmového kroužku *Malý zahradník* ve školní družině

Prostorové hledisko

Kroužek *Malý zahradník* probíhal na Základní a Mateřské škole Na Balabence na Praze 9. Tato škola je složena ze dvou budov, uprostřed nichž bylo malé atrium, kde se nacházela školní zahrada s výsadbou ovocných stromů a zázemím se skleníkem pro výuku pěstitelských prací pro druhý stupeň. V atriu bylo také útulné hřiště pro mateřskou školku, jež bylo od školní zahrady odděleno zdí, aby žáci nebyli při výuce pěstitelských prací rušeni. V případě nepříznivého počasí bylo k dispozici zázemí oddělení školní družiny, kde se účastníci kroužku věnovali floristice, poznávání různých rostlin pomocí odborné literatury či kompletací herbáře.

Finanční hledisko

Kroužek *Malý zahradník* v ŠD vycházel z mé iniciativy, tudíž nebyl v nabídce mezi ostatními kroužky evidován, a byl proto financován pouze autorkou nákupem materiálu.

V budoucnu bude v nabídce mezi ostatními volnočasovými aktivitami a bude tudíž finančně ohodnocen.

6.3 Ekonomický návrh

Bylo by dobré, aby kroužek *Malý zahradník* ve školní družině byl součástí nabídky ostatních kroužků, které škola nabízí. K tomuto kroku je zapotřebí stanovit finanční rozpočet.

Kroužek *Malý zahradník* se konal jednou týdně a dohromady se ve školním roce 2015/2016 uskutečnilo 32 lekcí, z toho 14 v prvním pololetí a 18 ve druhém pololetí. Podílem navržené částky s počtem lekcí dostaneme cenu za jednu lekci, což činí přibližně 94 Kč za lekci při částce 3000 Kč.

Tab. 1: Kalkulace (zdroj: autor)

Materiál	Cena za ks	Množství	Celková cena
Oasis nádoba Ø 12 cm	19,-	14 ks	266,-
Oasis zelený	15,-	Balení po 20 ks	353,-
Oasis šedý	23,-	Balení po 20 ks	452,-
Sekaný drát	-----	1 kg	102,85,-
Drát vázací na špulce	12,30,-	12 ks	147,60,-
Sisalové vlákno – různé barvy (30 g)	27,-	5 ks	135,-
Jedlová chvoj	15,-	2x balík po 10 ks	300,-
Transparentní lepicí tyčinky do tavné pistole	-----	20 ks	49,-
Stuhy	69,-	5 ks	345,-
Držáky svící na věnec	8,15,-	48 ks	363,84,-
Slaměný kruh na věnec Ø 25 cm	22,-	12	220,-
			Σ=2743,-

Z této tabulky je patrné, že se jedná o ekonomicky náročnější zájmovou aktivitu vzhledem ke stanovenému rozpočtu. V tabulce není do kalkulace započítána drobná dekorace, kterou by si měli účastníci individuálně vybrat s ohledem na rozmanitost vkusu každého účastníka.

7. Náplň kroužku *Malý zahradník* ve školní družině

Náplní přírodovědného kroužku *Malý zahradník* byly různé přírodovědné aktivity. Poznávání různých druhů rostlin či živočichů pomocí příhodné literatury, např. atlasů či herbářů, jako například: „Co tu kvete?“ od D. Aichele a M. Golte-Bechtle, „Stromy“ od B. Kremera či „Keře“ od M. Bollingera) a vzájemném sdílení poznatků ve skupině, včetně seznámení se se základními zahradnickými úkony v průběhu školního roku na školní zahradě. Např. (hrabání listů a příprava zahrady na období vegetačního klidu).

V zimním období byly lekce zaměřeny na ukázkou základních floristických a aranžérských dovedností, s vánoční tematikou: Výroba adventních svícnů a zdobení adventního věnce. Jarní období bylo zaměřeno na představení důležitých zahradnických úkonů: (Výsev a následné přepichování vzrostlých rostlinek do sadbovačů. Tyto úkony doplňuje i velmi důležité, i když nejméně oblíbené pletí plevele.

Závěrečné lekce před zahájením letních prázdnin byly zaměřené na relaxaci a odpočinek při procházkách do blízkého okolí parku Podvinní, kdy před koncem závěrečné lekce proběhla reflexe pomocí komunikačního kruhu a vyplnění dotazníku. Tyto aktivity byly tematicky voleny dle ročního období v závislosti na aktuálním počasí. Ráda bych tento kroužek vedla v budoucnu v duchu eubiotiky a permakultury, neboť je důležité navracet se zpátky k přírodě a vést děti k pochopení, že všichni jsme si rovni a každý život je cenný.

Co je to Eubiotika?

Je to složenina dvou slov z řečtiny (eu = dobře, bios = život). Má trojí význam, pro tuto práci má tento význam dle sociologické encyklopedie: „*Je to věda o správném fyziologickém způsobu života, navazující na koncepci tzv. makrobiotiky, již se již od 18. st. rozuměla nauka o způsobu, jak prodloužit lidský život zachováním hygienických pravidel, především pak správné životosprávy a dietetiky, rozumným rozdělením práce a odpočinku a vůbec vyvarováním se všeho, co by mohlo mít negativní dopad na lidské zdraví.*“ (Linhart, 2017)

Co je to Permakultura?

„Permakultura je harmonické propojení krajiny a lidí, která zajišťuje jejich obživu, energii, přístřeší a další materiální i nemateriální potřeby udržitelným způsobem.“ (Mollison, 1988)

Jedná se tedy o systém navrhování trvale udržitelných vztahů mezi přírodním prostředím a člověkem. Tento systém využívá tři etická pravidla: Péče o Zemi, péče o lidi a spravedlivé dělení jako základ pro rozhodování. Zařazení permakultury do vzdělávacího systému je přínosný, neboť nás vede k osvojení si výše uvedených etických pravidel. Díky tomu jsou děti motivovány k utváření si empatického vztahu s naší planetou. Jedním z cílů této osvěty je uvědomit si důsledky svého počínání, jak se k přírodě chovám, zda nepoškozují svým chováním životní prostředí i život na planetě vůbec.

„Budoucnost naší planety záleží na změně občanského povědomí, ve kterém lidé a přírodní zdroje už dále nejsou brány jako samozřejmost a využívány bez zvažování dlouhodobých dopadů. Dětství je ideálním obdobím pro vytváření určitých základních povahových pohledů na svět včetně postoje k přírodě a sobě navzájem. Praktikování permakultury s dětmi je podporuje v učení vážit si zdrojů a v hledání kreativních způsobů, jak žít v harmonii se světem. Také jim to pomáhá vytvořit si prosperující kulturu založenou na vzájemné spolupráci, spíše než kulturu založenou na individualistickém soupeření o omezené přírodní zdroje.“ (Děti v permakultuře)

Permakultura je filozofie trvale udržitelného způsobu života, jejíž zásady jsou: Využití lokálních zdrojů, kompostování, vytvoření prostoru v zahradě pro různé druhy živočichů, kteří mají funkci přirozeného predátora – namísto odstraňování škůdců chemickou cestou, respektování přírodních zákonitostí dělení se o úrodu např. se slimáky. Užívání přírodních přípravků či preparátů namísto chemických. Zužitkování, pokud je to možné nejlépe celé rostliny – kořen, stonek, list, květ, i plod se semeny. (Anonymus, 2015c)

7.1 Aktivity dle ročních období

Tyto aktivity se rozdělují v rámci RVP ŠD na tato období: Podzim, Zima, Jaro, Léto.

Podzim

V září začíná dětem školní rok a později nastává doba tzv.: „Babiho léta“. V tomto období je léto na sklonku a sluneční aktivita začíná ochabovat. Zároveň dozrává mnoho ovocných druhů, jako jsou jablka, hrušky či švestky a v neposlední řadě také ořechy. Nejoblíbenějším zástupcem poslední doby z druhu zeleniny je bezesporu dýně Hokaido. Tyto dýně se používají na výrobu chutné polévky, či jiného pokrmu, ale i jako výrazná dekorace v podobě nejen strašidelných svícňů při oslavách svátku Halloween. Vhodnou aktivitou je sběr barevného listí k tvorbě herbáře či k jiným výtvarným účelům při poznávacích procházkách do okolí školy. Děti motivujeme nejen k pozorování změn v přírodě, uvědoměním si různorodé barevnosti, hry světla a stínů, ale také k manuální práci na zahradě, jako je hrabání listí a příprava zahrady na zimu. Je dobré dětem připomenout, jaké tradice se s podzimem pojí u nás i v zahraničí. (Dušičky, Halloween)

7.1.1 Údržba školní zahrady – hrabání listí a následný sběr listí na herbář

Naše podzimní setkání s dětmi z mého oddělení ŠD jsme uskutečnili na školní zahradě. Jelikož napadalo listí v důsledku silného větru, bylo nutné, abychom povrch školní zahrady dali znovu do pořádku. Než jsme se pustili do shrabávání listí na kupičky, rozdělila jsem děti do dvojic a sdělila jsem jim, aby si každá dvojice vybrala jeden druh stromu nebo keře a nasbírala od tohoto druhu pár pěkných exemplářů na výrobu podzimního herbáře. Když byly děti se sběrem hotovy, uložily si svůj úlovek do papírové tašky. Nyní jsme se mohli pustit do údržby zahrady – hrabání listí.

Cíl práce: Naučit děti správnou techniku hrabání listí; umět pojmenovat 5 druhů stromů a 5 keřů podle tvaru i barvy listů (buk, dub, javor, jírovec, lípa; tavolník, pámelník, skalník, zimolez, svída), výroba herbáře- rozvoj jemné motoriky

Zahradnické náčiní: Hrábě

Poučení o bezpečnosti: Opatrnost při práci s hráběmi, dodržování hygienických zásad – důkladné umytí rukou

Pracovní postup

Hrábě jsme uchopili do ruky podobně, jako se drží koště při zametání a volným a lehkým smýkáním směrem k sobě jsme shrabávali povrch zahrady. Postupně jsme tak vytvářeli drobné hromádky, které jsme následně vyrovnali do větší kupky. Dbala jsem na to, aby děti správně držely hrábě, netlačily na ně a shrabávaly listy zvolna a správným směrem k sobě, nikoli od sebe. Hrábě nesmí být ostře zapichovány do půdy, z důvodu jejich poškození ulomením kolíků.

Důležité je, dohlédnout na to, aby děti, zejména chlapci nezačali s náčiním zlobit způsobem, který by ohrozil jejich zdraví.

Při této činnosti se děti náramně bavily a velmi je potěšilo, když je pochválil pan školník za dobře odvedenou práci. Když byla práce na zahradě hotová, vrátili jsme se do naší třídy.

Druhou polovinu času vyhrazeného pro náš kroužek jsme věnovali přípravě listů pro vytvoření podzimního herbáře. Hned po příchodu do třídy jsem děti vyzvala, aby vyndaly listy z tašky, jemně je očistily od případných nečistot a pomocí papírové utěrky je opatrně osušily a zbavily je tak nechtěné a přebytečné vlhkosti. Když tak učinily, začaly postupně skládat jednotlivé listy na noviny.

Upozornila jsem děti, že je nezbytné, aby každý vzorek od stejného druhu umístily k sobě a napsaly si na připravený samolepící štítek, o jaký druh se jedná, neboť se může stát, že se nám zamýšlené vylisování a sušení listů nezdaří podle plánu, a i když jsou čerstvé listy dobře rozpoznatelné, tak tomu tak nemusí být po vylisování z důvodu případného zplesnivění, zhnědnutí či zčernání listů. Každý vzorek jsme prokládaly další vrstvou novin tak, aby nám vznikl komínek.

Tento komínek jsme na závěr zatížily knihami formátu A4 tak, aby se vzniklý tlak rovnoměrně rozprostřel a listy se krásně vyrovnaly. Dětem jsem na závěr sdělila, že v dalších

dnech musíme naši kupku pozorně sledovat a v neposlední řadě budeme také noviny podle potřeby vyměňovat, aby nám vzorky nezplesnivěly vlivem nadměrné vlhkosti a zapaření listů.

Po týdnů jsme se dočkali a mohli jsme dokončit náš první společný herbář podzimních listů. Opět jsem vyzvala děti, aby utvořily dvojice stejné jako při sběru listů. Každá dvojice si vzala svůj druh a dívala se, jak se nám lisování podařilo. Potom na připravenou čtvrtku formátu A4 listy naaranžovala a připevnila pomocí lepicí pásky dle své fantazie a na připravený samolepicí štítek napsala, o jaký druh stromu či keře se jedná.

Zima

V zimě nastává období tzv. vegetačního klidu. Je to doba, kdy většina druhů rostlin hlavně dřevin nepřijímá vodu ani živiny a pozastavují tudíž svůj růst. V našich klimatických podmínkách trvá od konce listopadu až do půli března. V tuto dobu se také ukládají k zimnímu spánku mnozí živočichové. S dětmi jsme se věnovali tvoření různých aranžmá ať už ze suchého materiálu či „živého“, pop. kombinovaného např.: adventní věnec.

7.1.2 Základy floristiky, vánoční tematika: Výroba adventního věnce

Před první adventní nedělí, jsme se s dětmi domluvily na náplni našeho dalšího setkání, výrobu adventního věnce. Dětem jsem sdělila, co všechno si musí na to připravit, kromě choje. Tu jsem zajistila já. Jelikož se jedná o pracovní činnost, rozdělila jsem děti na dvě skupiny. Jedna skupina o počtu 6 dětí pracovala na výrobě adventního věnce a druhá skupina je při práci pozorovala a pomáhala s podáváním a stříháním choje, přidržováním choje na podložce aj. Když měla první skupina práci hotovou, vystřídala jí druhá skupina.

Adventní věnec

- Cíl práce:** Posílení jemné motoriky, upevňování lidových tradic, podpora estetického cítění; Výroba adventního věnce, naučit se správně zpracovat chvoj.
- Potřeby:** Slaměná podložka, drát na špulce-lepší je zelený, zahradnické nůžky, chvoj, nářadí na úklid
- Poučení o bezpečnosti:** Správné zacházení s nářadím při práci

Pracovní postup

Stříhání chvoje

Chvoj jsem dětem nastříhala na 5-7 cm, 7-9 cm a 9-12 cm dlouhé větvičky, podle velikosti věnce. Musely být stříhané z rubu do líce tak, aby nebyla vidět střížná plocha (bílé místo by na věnci „svítilo“

Obalení podložky

Nejdříve jsem dětem pomohla zapíchnout drát do podložky tam, kde je pomyslně na hodinách 3 a 2x-3x jsem jí podložku obtočila. Chvoj si děti rozložily na rubovou stranu podložky a pomocí drátu ze špulky přivázaly. Když měly děti rubovou stranu věnce hotovou, bylo nezbytné, abychom drát ukončili tak, že jsme vytvořili dva protilehlé konce, ty jsme překřížili a do sebe je zatočili. Poté jsem dětem drát ustříhla a zbylé konce jsem jim pomohla opatrně zapíchnout do podložky.

Lícová strana věnce

Znovu jsem dětem připevnila drát k podložce a ke středu věnce 2x – 3x obtočila kolem. Instruovala jsem děti, aby si chvoj v ruce složily do malé kytičky konci k sobě a tuto kytičku rozložily na podložku, „od stolu, ke stolu“. Dohlížela jsem na to, aby děti dávaly do středu věnce kratší větvičky a na obvod dávaly delší větvičky a postupovaly směrem zevnitř ven. Takto přiložené větvičky jsme převázali dvakrát drátem. Druhou a další řadu jsme opakovali

stejně až byla celá podložka pokryta. Je nezbytné, aby chvoj dobře překrývala podložku tak, aby nebyl vidět drát z předchozí řady. Poslední řada se přikládá pod první řadu tak, aby první řada překrývala drát poslední řady.

Chyby: Zeleň ve věnci nedrží, není dána, „od stolu, ke stolu“, není vidět vnitřní kruh věnce, špatně zamaskovaný prosvítající drát od úvazku.

Odborný poznatek: Adventní věnec je hladký, jako hadí kůže

Nyní bylo potřeba zelené adventní věnce řádně nazdobit. Nejprve jsme s dětmi vybrali vhodný materiál k nazdobení. Různé druhy barevných látkových stuh, stříbrné či zlaté držáky svící, čtyři adventní svíce v příhodných barvách a další možné drobnosti, které byly vhodné k tomuto aranžmá. Když si každý vybral a rozložil materiál ke zdobení na stůl, ukázala jsem dětem, jak se z látkové stuhu uváže mašle vhodná na adventní věnec.

Vázaná mašle na drát

Cíl práce: Procvičení jemné motoriky, rozvíjení estetického vnímání, správně složit a uvázat mašli

Potřeby: Stuha, drát č. 10, č. 8, krejčovské nůžky

Poučení o bezpečnosti: Správné zacházení s nůžkami a tavnou pistolí

Pracovní postup

Ustříhli jsme si přibližně 1,5m stuhu. Stuhu jsme uchopili asi 5 cm od konce a zmáčkli ji tak, aby byla v tomto místě co nejužší. Lze ji i otočit o 360°. Vytvořili jsme očko v horní polovině. Zasunuli jsme stuhu mezi palec a ukazováček. Máme-li stuhu rubo-lícovou, otočíme ji lícovou stranou vzhůru a uděláme očko na spodní polovině. Ve středu ji zasuneme opět mezi palec a ukazovák a otočíme lícovou stranou vzhůru. Další očko uděláme asi o 30°šikmo od předchozího a asi o 10,5 cm menší nebo větší.

Takto jsme postupovali téměř až k druhému konci stuhy, aby nám zbylo asi 7 cm na zamaskování úvazku. Středem mašle jsme položili drát v jeho polovině. Konce drátu jsem dětem pomohla překřížit za mašlí a pevně utáhla. Otočila jsem ji o půl otáčky a koncem stuhy jsem překryla drát, který prochází středem mašle. Stuhu jsem zavedla mezi drát za mašlí a 2x-3x otočila. Tím nám vznikne krátký pevný „krk“. U mašličky na adventní věnec je nezbytné, aby měla krásná stejná očka a dva pěkné konce – dlouhé špičky.

Když jsme dovázali mašle, mohli jsme se pustit do aranžování adventního věnce. Nejprve jsem dětem ukázala, jak mají opatrně zapíchnout držáky na svíce do těla věnce. Nechala jsem na jejich uvážení, zda zvolí klasické uspořádání svící tzv. do kříže, či je více osloví „moderní“ styl seřazení svící do půlkruhu nebo tři svíce do půlkruhu a jedna v popředí. Od tohoto rozhodnutí se odvíjelo, kolik mašlí k dekoraci děti vyrobí, neboť u klasického uspořádání se většinou umísťují čtyři mašle do boku věnce mezi svíce. Upozornila jsem děti, aby mašle nedávaly ke svícím z důvodu bezpečnosti-nebezpečí vzniku požáru, když svíce dohořívá. Mašle jsme připevňovali opatrně pomocí tavné pistole, tak, aby nikdo nebyl zraněn.

Jakmile byl základ hotový, mohli jsme se pustit do zdobení drobnými dekoracemi např.: miniaturními vánočními plastovými baňkami, pozlacenými či postříbřenými šiškami. Velmi oblíbená je i sušená pomerančová kůra, slaměné ozdobičky, celá sušená skořice a jiné ryze přírodní materiály. Ty jsme následně také připevnili na věnec pomocí tavné pistole.

Chyby: Očka stejně dlouhá jako konce stuhy, očka se zakrývají, očka neukazují stuhu v její šířce, volný úvazek – očka se překrývají z jedné strany, mašle je nevyvážená – od středu je na jednu stranu kratší

Odborný poznatek: Stuha může být: papírová, taftová, silonová, jutová

Jaro

Jarní měsíce jsou nejpříznivější pro pořádání nejrůznějších outdoorových aktivit. Ať už se jedná o naučné procházky v blízkém i vzdáleném okolí, či pohybové hry v přírodě nebo práce na zahradě, která zahrnuje úklid zahrady po zimě, první jarní výsev. Toto období je bohaté na nejrůznější lidové svátky. Je vhodné děti motivovat k upevňování těchto obyčejů například výrobou masek na masopust, vynášením Morany – převážně na vesnicích – či

v době Velikonoc pletením pomlázek z vrbového proutí, malováním kraslic či výrobou aranžmá v podobě jarního osení ozdobeného velikonočními motivy.

7.1.3 Poznáváme letničky

Cíl práce: Umět rozpoznat představené druhy letniček; seznámení s různými tvary semen uvedených letniček; dítě dokáže vysvětlit pojem Letnička.

Jedno jarní odpoledne jsme s dětmi z mého oddělení školní družiny – Ježci – zaměřili pozornost na poznávání jednoletých rostlin – letniček. V učebnici Květinářství se dočteme, že letničky spolu s dvouletkami, trvalkami, cibulnatými a hlíznatými květinami jsou: „Nejvýznamnější skupiny rostlin, které se pěstují na venkovních stanovištích, které ve středoevropských klimatických podmínkách na venkovním stanovišti nevytrvávají déle nežli jedno vegetační období. Z jarního výsevu ve stejném roce v létě vykvétají, tvoří semeno a pak odumírají.“ (VÍT, 2001, s. 95)

Zjednodušeně jsem představila tyto rostliny, konkrétně aksamitník a begonii. Vyprávěla jsem jim, jak tyto rostliny rozeznají, na co se obvykle používají a kde se s nimi mohou setkat. Nechala jsem opatrně kolovat ve skupince tyto exempláře, aby si je důkladně prohlédly. Dále jsem připravila na stoly papíry ve formátu A4, na které jsem postupně vysypala pár semínek od každého zvoleného druhu pro názornou ukázkou. Na každý papír jsem napsala, o který druh se jedná, aby nedošlo k záměně. Když si děti vše důkladně prohlédly, připravila jsem podmínky pro výsev. Nejprve jsem dětem ukázala, co všechno je k výsevu potřeba.

Děti jsem vyzvala, aby si samy vybraly, které rostliny pro svůj první výsev zvolí. Poradila jsem jim, aby je vybíraly podle toho, kam následně vzrostlé rostlinky umístí. Děti přišly s nápadem, že vzrostlé květinčky přivezou babičce na zahrádku pro potěšení.

Výsev

Cíl práce: Procvičování jemné motoriky, posilování trpělivosti a obratnosti při výsevu

Potřeby: Truhlík síto, rovnátko, tlačítko, rozprašovač pro jemnou zálivku, jmenovka, tužka, substrát, nářadí na úklid

Pracovní postup

Truhlík jsme s dětmi naplnili do 1/3 drenáží, druhou třetinu jsme doplnili výsevovým substrátem. Řekla jsem dětem, aby zeminu rozhrnuly a hranou ruky utáhly po okraji. Střed truhlíku dále utužily prsty obou rukou, jako když se hraje na klavír. Nakonec přidaly substrát prosátý přes jemné síto s malými otvory. Rovnátkem urovnaly povrch tak, aby zemina dosahovala 1 cm pod okraj truhlíku.

Upozornila jsem děti, že velmi jemná semena se vysévají ze sáčku rozhozem. Otevřený sáček uchopily do pravé ruky a pohybem zápěstí vysévaly. Začaly u levého horního rohu truhlíku podél delší strany asi v10cm pruhu. Levou rukou zabraňovaly ve vypadávání semen. Výsev prováděly řídce, příliš hustý výsev by mohl být napaden chorobami např. padání klíčnicích rostlin. Po výsevu pouze mírně přitlačily povrch tlačítkem, aby se při zálivce velmi jemná semena nevyplavila. Výsev označily jmenovkou na které uvedly datum výsevu, druh, pop. barvu a odrůdu rostlin. Nakonec provedly zálivku pomocí rozprašovače na rostliny.

Odborný poznatek: Naučit se správně připravit nádobu určenou pro výsev a vysévat semena rostlin.

Přepichování

Cíl práce: Naučit se správně připravit nádobu určenou pro přepichování rostlin.

Zahradnické potřeby: truhlík, sadbovač, sklo, tlačítko, rovnátko, přepichovací kolíček, síto, jmenovka, tužka, konvička, rostliny, zemina

Poučení o bezpečnosti: Zvýšená opatrnost při práci se zahradnickým materiálem (nářadí, rostliny, zemina), dodržování hygienických zásad – důkladné umytí rukou

Pracovní postup

Příprava truhlíku

Truhlík si děti naplnily podobně jako před výsevem do 1/3 drenáží, druhou třetinu prosátou zeminou, kterou urovnaly po obvodu, utáhly hranou ruky, střed truhlíku utužily prsty obou rukou. Poslední třetinu naplnily opět zeminou prosátou přes jemné síto. Truhlík plný po okraj urovnaly rovnátkem a tlačítkem mírně utužily jeho povrch.

Naplněný truhlík si děti přenesly na stůl a pomocí kolíku si podél skla naznačily řádky. Nejčastěji přepichujeme do 20 řad po 10 rostlinách. Počet rostlin v truhlíku se řídí druhem a velikostí. Řekla jsem dětem, aby si k přepichování opatrně odebraly rostliny pomocí přepichovacího kolíku a přenesly je na sklo. Sklo si položily přes truhlík a začaly přepichovat zleva doprava od poloviny truhlíku dolů. Po přepíchání jedné poloviny si otočily truhlík druhou stranou k sobě a pokračovaly stejným způsobem na 2. polovině.

Příprava sadbovače

Do sadbovače se nejdříve vysype zemina, kterou děti pečlivě rozhrnuly tak, aby bylo stejné množství zeminy v každém okénku. Třemi prsty ji v sadbovači utužily a dosypaly zem, kterou umáčkly a znovu doplnily a urovnaly a přebytečnou zeminu odstranily, aby byla dobře vidět jednotlivá okénka sadbovače.

Přepichování - postup

Upozornila jsem děti, že musí rostlinu uchopit ukazovákem a palcem levé ruky za děložní lístek a pomocí kolíku ji musí oddělit od ostatních. Pokud bylo potřeba, pomohla jsem dětem zakrátit kořeny. Kolík zapíchly do země a pootočením udělaly dostatečně hluboký a široký důlek. Rostlinku vložily po děložní lístky do jamky. Pokud má rostlinka větší kořenový systém, pomůžeme si kolíčkem. Poté píchnuly kolíček šikmo k rostlině a jedním pohybem přitáhly zeminu ke kořenům. Dalším pohybem zahrnuly zeminu ke kořenům

po kolíčku, ve kterém by se držela voda a rostlinka by mohla zahrnovat. Truhlík označily jmenovkou, na které bylo uvedeno datum, druh, nebo odrůda, barva. Po přepíchání všech rostlinek děti zalily truhlík se sadbovači opatrně konvičkou. Sdělila jsem dětem, že choulostivé druhy se zastíňují.

Potřeby: Vzrostlé letničky a semena různých druhů letniček (Aksamitník nízký, Begonie stálokvětá, ledovka, „Voskovka“, Gazanie zářivá, Kosmatec, letničkový mix, Měsíček lékařský), zemina (substrát pro výsev a množení, substrát pro balkonovky a letničky), štěrk či drobné kamínky jako drenáž, květináče případně. kelímky od jogurtu s proděravělým dnem.

Zahradnické náčiní: Senkovací lopatka, síto, tlačítko, rovnátko, zahradnické nůžky, klasické nůžky

Poučení o bezpečnosti: Zvýšená opatrnost při práci se zahradnickým materiálem (náradí, rostliny, zemina); dodržování hygienických zásad – důkladné umytí rukou

7.1.4. Letní relaxační aktivita – *Představ si, že jsi strom*

Tuto aktivitu jsem si pro děti připravila na závěr školního roku po uzavření klasifikace, neboť v této době se děti hůře soustředí na náročnější činnosti či výuku, protože už jsou tzv. duchem nepřítomné-někde na prázdninách.

V rámci standardního režimu dne v naší družině jsem se s dětmi vydala na procházku do nedalekého parku Podvinní, kde jsem nejprve děti namotivovala ke společné hře, aby mohly dostatečně vybit přebytek energie. K tomu dobře posloužily hry: Mrazík, Rybičky rybáři jedou či: Dobrý den, pojd'te ven. Když se děti dostatečně vyřádily, roztáhla jsem deku na trávníku pod stromy v parku a vyzvala jsem je ať se na ní pohodlně usadí. Požádala jsem děti, aby se zklidnily a ztišily a zavřely oči. Jakmile se zklidnily, začala jsem k nim klidným hlasem promlouvat:

„Zhluboka se nadechni a pak pomalu vydechni. Soustřed' se jen na svůj dech.“ Toto jsem zopakovala přibližně 4x, dokud jsem nezaregistrovala, že všechny děti se mnou spolupracují. „Zaposlouchej se, co všechno slyšíš a jaké vůně cítíš teď v tuto chvíli, když máš o jeden smysl méně, protože máš zavřené oči. Stále vnímej svůj dech a přitom poslouvej, co slyšíš. Co to je? Zpěv ptáků, ševlení listů? Teď si představ, že jsi stromem. Jak vypadá? Jak hluboko má kořeny? Jak vysoký je? Jak hrubou či jemnou má borku? A co větve? Jak vypadá koruna? Jsi útlým či košatým stromem? Stále dýchej a představuj si, jak vypadáš jako strom. Jak se cítíš? Vnímej teplo ze slunečních paprsků, které Tě osvětlují.

Po procitnutí z relaxační meditační techniky jsme zůstaly ještě chvíli sedět v klidu a mohly jsme si tak v rámci reflexe sdělit dojmy z prožité aktivity.

Tuto techniku lze provázat s esteticko-výchovnými činnostmi například výtvarnými (kresba, malba) nebo hudebními (možnost hudební improvizace).

8. Návrh aktivit pro další školní rok

Na základě zpětné vazby od účastníků kroužku, o jaké aktivity by měli v příštím roce zájem, byl sestaven následující návrh aktivit, který byl obohacen o níže uvedené aktivity:

Podzim

- Dýně (seznámení s jednotlivými odrůdami, vytvoření halloweenského aranžmá)
- Dušičky (význam, ukázka a výroba různých aranžérských výrobků, podle přání)
- Osázení školního záhonu tak, aby kvetl po celý rok (výsadba cibulovin)
- Příprava školní zahrady na zimu

Zima

- Seznámení s pokojovými rostlinami (okrasné listem, květem)
- Vánoce (adventní věnec, svícen či domovní znamení, výroba vánočních dekorací na slavnostní stůl)
- Estetika (seznámení, zlatý řez, aranžérská terminologie a zásady)
- Degustace různých odrůd ovocných druhů
- Pozorování části rostlin pod mikroskopem (cévní svazky, průduchy, pylová zrna, aj.)

Jaro

- Pěstování zeleniny: výsev ředkvičky, salátu či kedlubny
- Osázení školního záhonu tak, aby kvetl po celý rok (výsev letniček a dvouletek, výsadba hlíznatých rostlin a trvalek)
- Seznámení s léčivými rostlinami
- Velikonoce (aranžmá jarního osení)

Léto

- Návštěva botanické zahrady
- Vazba (jednostranná kytice na podání, kulatá kytice, ukázka svatební floristiky)
- Vypichovaná aranžmá
- Dětský den (hodina na přání-anketa a hlasování)

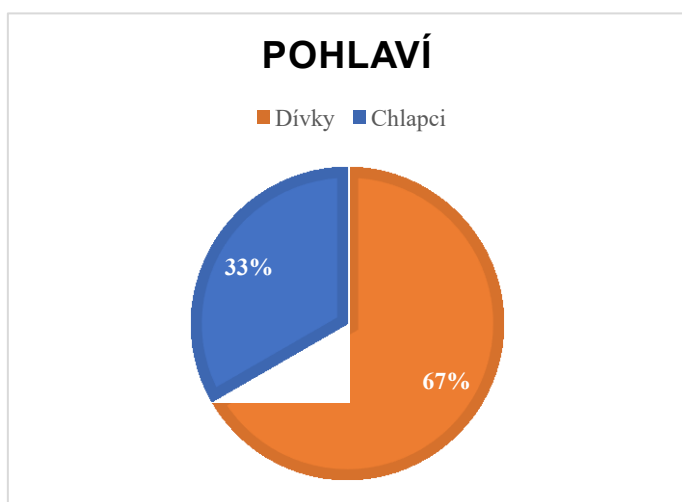
9. Dotazníkové šetření

9.1 Příprava dotazníku

Dotazník, který je v přílohách této práce, jsem připravila pro účastníky kroužku Malý zahradník ve školní družině na závěr školního roku 2015/2016. Pro tuto metodu jsem se rozhodla, abych získala od dětí objektivní zpětnou vazbu. Připravila jsem celkem 12 dotazníků, pro každého účastníka jeden. Návratnost dotazníků byla 100 %. Dotazníky jsem rozdávala průběžně, abych dostala zpětnou vazbu ode všech dětí i od těch, které nebyly na předchozích lekcích přítomny.

9.2 Vyhodnocení

Zpětná vazba se uskutečnila pomocí dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo všech 12 účastníků kroužku Malý zahradník v ŠD, konkrétně 8 dívek a 4 chlapci navštěvující druhý, třetí i čtvrtý ročník ZŠ. Výzkumné šetření proběhlo anonymně na konci školního roku 2015/2016. Účastníci odpověděli na 10 otázek.

Graf č. 1: Zakroužkuj prosím jednu z možností: Jsem chlapec/ jsem dívka

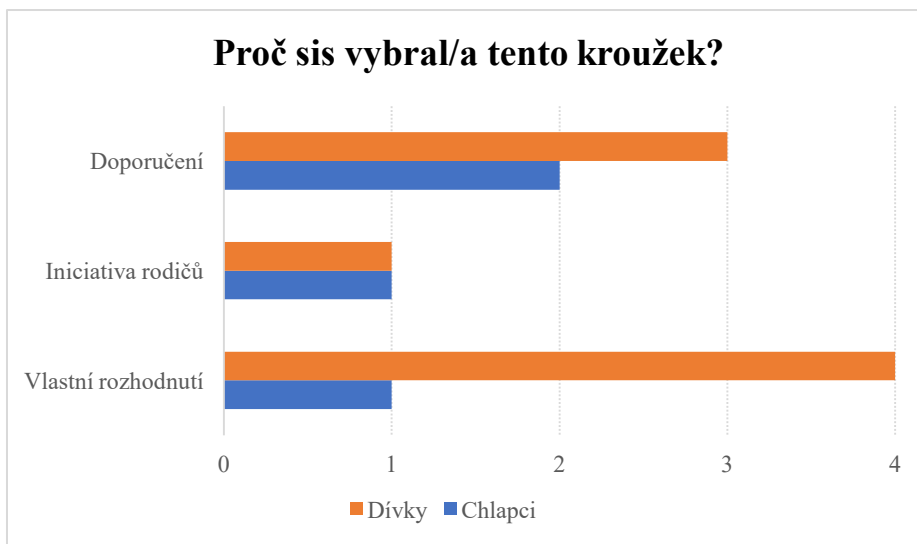
Tento graf ukazuje procentuálně početní převahu dívek.

Kroužek *Malý zahradník* navštěvovali 4 žáci druhého, 6 žáků třetího a 2 žáci čtvrtého ročníku ZŠ. Ve druhém ročníku se jednalo pouze o dívky, ve třetím ročníku byli 2 chlapci a 4 dívky a ve čtvrtém ročníku pouze chlapci. Tuto skutečnost znázorňuje graf č. 2

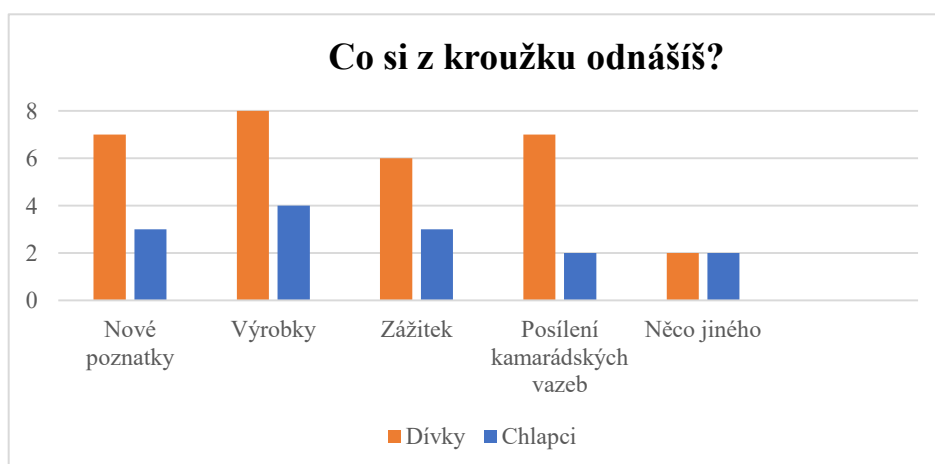
Graf č. 2: Kterou třídu navštěvují?

Na otázku č. 3 Proč sis zvolil/a tento kroužek děti odpověděly třemi způsoby: Zda si ho vybraly samy, uposlechlly rodiče či zda daly na doporučení. Výsledek u chlapců byl takový, že 2 chlapci dali na doporučení, 1 chlapec uposlechl rodiče a poslední chlapec se rozhodl sám. U dívek to bylo trochu jiné. Čtyři dívky se rozhodly samy, 1 uposlechl rodiče a 3 daly na doporučení. Znázorněno je to v grafu č. 3.

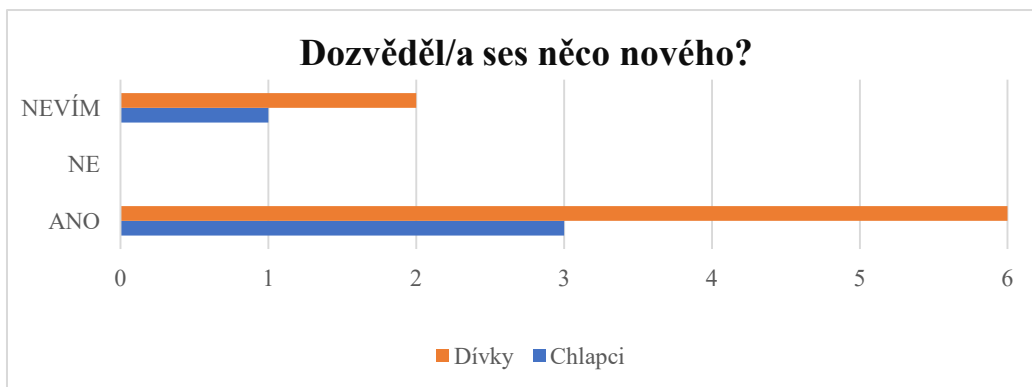
Graf č. 3: Proč sis vybral/a tento kroužek?

Na otázku č. 4, kterou znázorňuje graf č. 4, odpověděli účastníci takto: Nové poznatky zvolilo 7 dívek a 3 chlapci, Výrobky si vybralo 8 dívek a 4 chlapci., Zážitek si vybralo 6 dívek a 3 chlapci, Posílení kamarádských vztahů zvolilo 7 dívek a 2 chlapci. Variantu Něco jiného zvolily dvě dívky a 2 chlapci.

Graf č. 4: Co si z kroužku odnášíš?

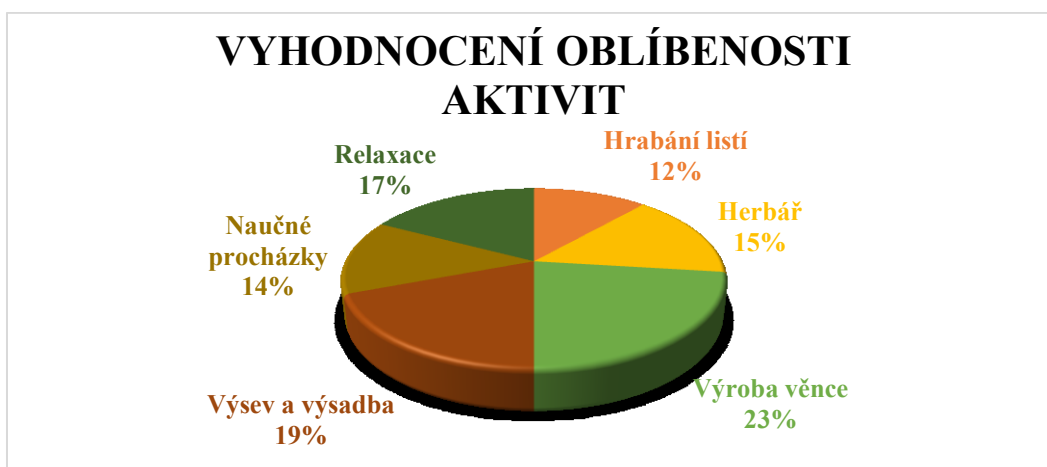
Na otázku č. 5 zodpověděli účastníci třemi možnými odpověďmi: ANO, NE, NEVÍM. Odpověď ANO zvolilo 6 dívek a 3 chlapci. Odpověď NE nevolil nikdo a odpověď NEVÍM si vybraly 2 dívky a 1 chlapec.

Graf č. 5: Dozvěděl/a ses něco nového?

Odpověď na otázku č. 6 a 7 lze vyčíst z grafu č. 6.

Z něj je zřejmé, že dětem se nejvíce líbilo vyrábění adventního věnce. Všech 12 účastníků zvolilo tuto aktivitu jako nejlepší, konkrétně se jedná o 23% úspěšnost. Výsev a výsadba následovaly s 19% úspěšností, pro tuto aktivitu se rozhodlo 10 účastníků. Relaxace, kterou si oblíbilo 9 účastníků, měla 17% úspěšnost. Herbář zvolilo 8 účastníků s 15% úspěšností. Naučné procházky, jež zvolilo 7 účastníků, měly 14% úspěšnost a Hrabání listí, které si vybralo pouze 6 účastníků, mělo pouhou 12% úspěšnost.

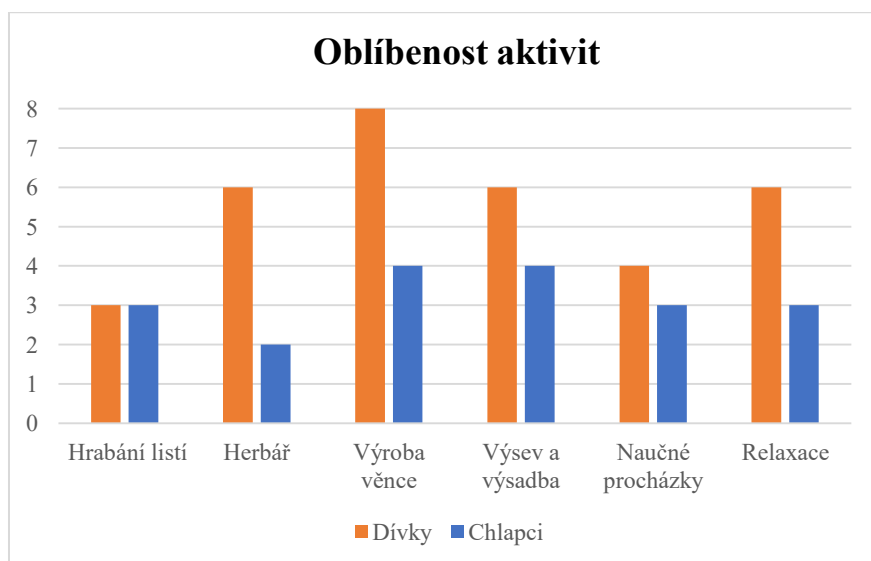

Graf č. 6: Která aktivita se Ti líbila nejvíce a která nejméně (zahradnické práce na zahradě, herbář, výroba věnce, výsev a výsadba letniček, naučné procházky, relaxace)?

Ověření předpokladů

- Předpoklad č. 1 - Dívky baví více floristika než práce na zahradě
- Předpoklad č. 2 - Chlapce baví více zahradnické práce než floristika
- Předpoklad č. 3 - Děti raději pracují venku než v zázemí ŠD

Všechny tři předpoklady objasňuje graf č. 7.

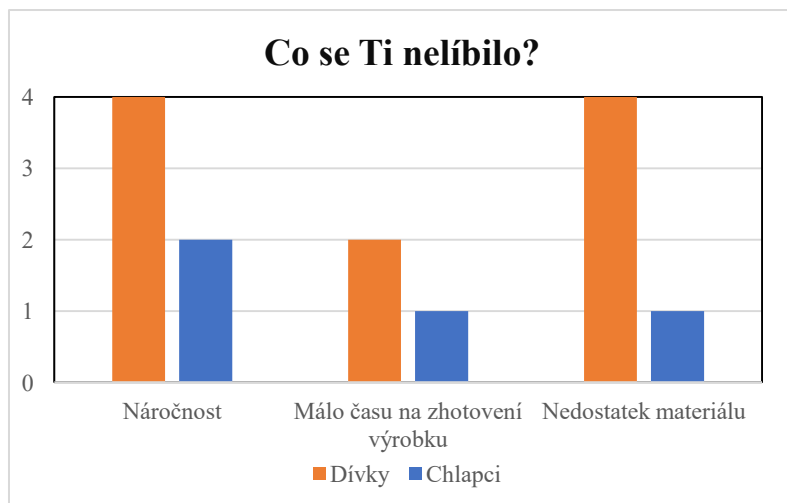
Graf č. 7: Ověření předpokladů

Z grafu č. 7 je zřejmé, že předpoklad č. 1 je pravdivý. Dívky více baví floristika než práce na zahradě. Tvrzení vycházející z grafu č. 5 v předpokladu č. 2 je pravdivé, neboť aktivity Výroba věnce a Herbář se konaly v zázemí ŠD.

Předpoklad č. 3 nelze potvrdit ani vyvrátit, neboť dětem nezáleží tolik na místě, kde se aktivity konají, nýbrž o jaké aktivity se jedná.

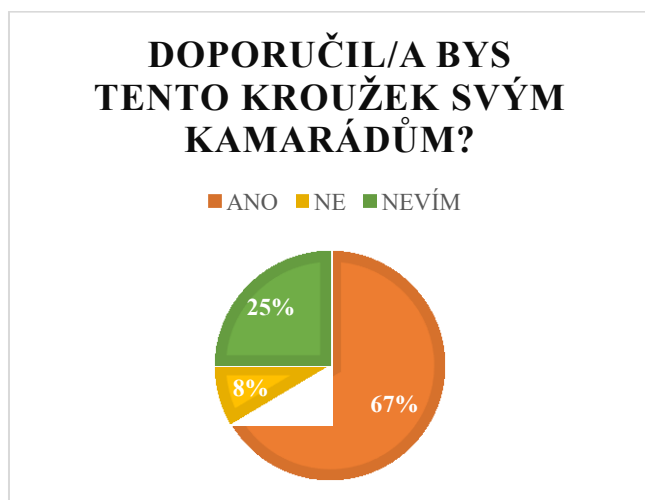
Odpověď na otázku č. 8 zobrazuje graf č. 8.

Účastníci kroužku *Malý zahradník* uvedli celkem 3 věci, které se jim nelíbily. Konkrétně zmínili náročnost kroužku, se kterou souvisel i aspekt málo času na zhotovení výrobku. Poslední zmíněnou věcí byl nedostatek materiálu. Náročnost zmínily 4 dívky a 2 chlapci. Málo času na zhotovení výrobku zvolily 2 dívky a jeden chlapec a na nedostatek materiálu si stěžovaly 4 dívky a jeden chlapec.

Graf č. 8: Co se Ti nelíbilo?

Poslední otázku č. 9 znázorňuje graf č. 9. Účastníci vybírali z 3 možností ANO, NE a NEVÍM. Odpověď ANO zvolilo 67 %, odpověď NE 8 % a odpověď NEVÍM 25 %.

Graf č. 9: Doporučil/a bys tento kroužek svým kamarádům?

Z dotazníkového šetření vyplývá, že Kroužek *Malý zahradník* byl pro děti do jisté míry přínosný, a že by uvítali jeho pokračování.

10. SWOT analýza

Swot analýzu lze definovat jako metodu, která se využívá převážně v marketingové oblasti. Zhodnocuje silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby. Název SWOT je odvozen od počátečních písmen anglických slov: (Strengths – Silné stránky, Weaknesses – Slabé stránky, Opportunities – příležitosti, Threats – Hrozby). (Grasseová, 2006). V tomto případě slouží tato SWOT analýza k reflexi zájmového kroužku Malý zahradník.

SWOT analýza kroužku Malý zahradník

<p style="text-align: center;">Silné stránky</p> <p>Individuální přístup vedoucího kroužku</p> <p>Kamarádské prostředí</p> <p>Posílení kladného vztahu k přírodě</p> <p>Upevňování lidových tradic</p>	<p style="text-align: center;">Slabé stránky</p> <p>Špatná organizace času</p> <p>Nedostatek zahradnického nářadí</p> <p>Nedostatek financí pro nákup materiálu</p> <p>Omezený výběr dekorací (např. stuhy či sisalového vlákna ve všech barev pro každé dítě)</p>
<p style="text-align: center;">Příležitosti</p> <p>Získání většího prostoru k realizaci zahradnických prací (vlastní záhony)</p> <p>Možnost sdílení této aktivity s jinými institucemi formou exkurze – domluvená návštěva zahradnické školy, návštěva botanické zahrady</p>	<p style="text-align: center;">Hrozby</p> <p>Konkurence jiných zájmových aktivit</p> <p>Hromadné odhlašování dětí ze ŠD</p> <p>Malá účast z důvodu ekonomické náročnosti kroužku</p>

Shrnutí praktické části a dotazníku

Z dotazníkového šetření vyplývá, že předpoklad č. 1: Dívky baví více floristika než práce na zahradě je pravdivý.

Všech 8 dívek uvedlo, že se jim nejvíce líbila aktivita: Výroba adventního věnce. Naopak nejmenší zájem měly o aktivitu:

Hrabání listů. Tuto aktivitu zvolily pouze 3 dívky.

U předpokladu č. 2: Chlapce baví více práce na zahradě než floristika, bylo zjištěno, že chlapce baví práce na zahradě, i floristické práce.

Všichni 4 chlapci uvedli, že je nejvíce zaujala aktivita: Výroba adventního věnce i Výsev a výsadba.

Předpoklad č. 3: Děti raději pracují venku než v zázemí v ŠD, není možné potvrdit ani vyvrátit, neboť dětem spíše záleží na druhu aktivity než na místě, kde daná aktivita probíhá.

Kroužku *Malý zahradník ve školní družině* se zúčastnili žáci 2., 3. a 4. ročníku základní školy. Jednalo se o 8 dívek a 4 chlapce.

4 dívky navštěvovaly 2. ročník a 4 dívky 3. ročník základní školy. 2 chlapci navštěvovali 3. ročník a 2 chlapci 4. ročník základní školy.

Závěr

Tato práce seznámila čtenáře v teoretické části s cíli práce, základními pojmy i s problematikou, která se dotýká tématu.

V praktické části je uveden záznam několika realizovaných aktivit, které se reálně uskutečnily v průběhu školního roku 2015-2016. Dále je zde návrh na aktivity pro další školní rok. Tyto aktivity se nestihly zrealizovat, neboť jsem byla zdravotně indisponována a později jsem nastoupila na mateřskou dovolenou.

Kroužek *Malý zahradník* ve školní družině by mohl být přínosný i pro ostatní školská zařízení za předpokladu kladného vztahu lektora či vychovatele k uvedeným aktivitám a též prokázáním určité znalosti dané problematiky.

Děti se díky tomuto kroužku naučily poznávat rostliny ve svém okolí, osvojily si základní zahradnické úkony a byly seznámeny s floristickou praxí hravou formou. Dále posílily jejich stálé kamarádské vazby či si děti vytvořily nová přátelství, neboť komorní prostředí kroužku k tomu vytvořilo vhodné podmínky.

Na základě dotazníkového šetření lze předpokládat, že by děti do budoucna pokračování tohoto kroužku uvítaly, neboť díky němu získaly nové poznatky a naučily se novým dovednostem.

Mým záměrem bylo vést tento kroužek v relaxačním a odpočinkovém duchu. Tím, že byly děti seznámeny s filozofií Permakultury se dozvěděly o možnosti pečovat o zahradu i jiným způsobem, než je obvyklý. Zásadním atributem kroužku byla také reflexe, která pomohla stanovit SWOT analýzu.

V této analýze bylo zjištěno, že největším úskalím tohoto kroužku je jeho ekonomická náročnost.

Seznam použitých informačních zdrojů

Odborná literatura

BALKOVÁ, Krista. Náměty pro školní družinu: deset projektů s konkrétními činnostmi. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-802-9.

BLATNÝ, Ladislav a Vladimír JÚVA. Kapitoly z dějin pedagogiky. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1996. ISBN 80-210-1295-1.

HANZAL, J. Kindermannova vzorná škola v Kaplici. Jihočeský sborník historický. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 1964

HOLEC, Ota. Instruktorový slabikář. [Praha]: Prázdninová škola Lipnice, 1994. ISSN 1210-5805

HOLEYŠOVSKÁ, Anna. Zájmová činnost ve školní družině. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8

HORKÁ, Hana. Ekologická výchova na 1. stupni základní školy. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0742-7.

CHMELOVÁ, Š. (2010). Pěstitelství na základní škole I. Didaktika výuky. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. Dějiny pedagogiky. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

MLČÁK, Zdeněk. Psychická zátěž u dětí základní školy. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. ISBN 8070425431.

MORKES, F. Vychovávat ve shodě s přírodou. In Informatorium 3-8. Roč. 14, č. 5, 2007, str. 16. ISSN 1210-7506.

MRZENA, Jan. Počátky povinného všeobecně vzdělávacího školství v jižních Čechách. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1980. Sborník Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, Vědy společenské – pedagogika.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. Školní družina. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

POKORNÝ, Vratislav, Anton TOMKO a Jana TELCOVÁ. Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe. Vyd. 3., rozš. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. Prevence sociálně patologických jevů. ISBN 80-86568-04-0.

ŠTORCH, Eduard. Dětská farma na libeňském ostrově. [Praha]: Čes. Svět, 1929. ISBN (Váz.).

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. Kompetence ve vzdělávání. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.

VÍT, Josef. Květinářství. 3. upr. a rozš. vyd. Praha: Květ, 2001. ISBN 80-85362-41-4.

Internetové zdroje

ANONYMUS., 2002a: [online]. Dostupné z:

<http://nakladatelstvi.portal.cz//nakladatelstvi//aktuality/79183>

ANONYMUS., 2010b: [online]. Dostupné z: http://www.pf.ujep.cz/obecna-didaktika/pdf/Vychovne_vzdelavaci_cile.pdf

ANONYMUS., 2015c: [online]. Dostupné z: Naše jedlá permakulturní zahrada. In: Youtube [online]. 7. 7. 2015 [cit. 25-3-2019]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=Nhe0viqgjTA>, Kanál uživatele: Margit. TV

ČERNOCH, Milan, 2017. Studentům pedagogiky. [online]. Dostupné na:

<http://pedagogika.skolni.eu>

ČESKO. § 17 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 5. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563#p17>

Děti v permakultuře – Children in Permaculture. Children in Permaculture [online].

Dostupné z: <http://childreninpermaculture.com/cz/>

GRASSEOVÁ, Monika. Využití SWOT analýzy pro dlouhodobé plánování. Obrana a strategie. 2006, 2, s. 48-55. Dostupný také z: <https://docplayer.cz/120777-Vyuziti-swot-analyzy-pro-dlouhodobbe-planovani.html>

HANKOVÁ, Zdenka. Šance Dětem [online]. 2017. Dostupné z:

<https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/vyvoj-ditete-a-jeho-potreby/skolni-druziny-nabizeji-detem-nejen-zabavu.shtml>

HORKÁ, Hana, HROMÁDKA Zdeněk. Ekoterapeutický potenciál přírody a péče o zdraví [online]. 2010. Dostupné z:

https://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2010/27/27/texty/cze/horka_hromadka_c.pdf?fbclid=IwAR0wjEZJqZ1KlvIeP8XLxV0rEPcj47IuxWtty-hEAQZLm1l_9rg2OMKDAG4

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. Environmentální výchova na prvním stupni ZŠ. Praha, 2008. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze pedagogická fakulta [online]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/275571421_Environmentalni_vychova_na_prvnim_stupni_zakladnich_skol/fulltext/57bd38e508aedf5f75eab407/Environmentalni-vychova-na-prvnim-stupni-zakladnich-skol.pdf?origin=publication_detail

KRAJHANZL, Jan. Děti a příroda: Období dětského vývoje z hlediska environmentální výchovy. In: Máchal, Aleš; Nováčková, Helena; Sobotová, Lenka. (eds.). Úvod do environmentální výchovy a globální rozvojové výchovy: soubor učebních textů. Brno: Lipka, 2012 [online]. Dostupné z: <http://www.ekopsychologie.cz/vsechny-clanky/deti-a-priroda-obdobi-detskeho-vyvoje>

METODICKÝ PORTÁL RVP.CZ. 2016, [online]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10842>

POSPÍŠIL, Radek. Úvod do pedagogiky, 2009. Dostupné z: https://is.muni.cz/elportal/estud/pedf/ps09/uvod_ped/web/cile.html

SOBEL, David. Place-based education: Connecting classrooms & communities. Orion Society, 2004. [online]. Dostupné z: <https://koyalcenter.org/teachertraining/pdf/pbexcerpt.pdf>

VÁCHA, Zbyněk (PDF). Didaktické využití školních zahrad v České republice na primárním stupni základních škol - Didactic Usage of School Gardens at Primary Schools in the Czech Republic. [online]. Copyright © 2018 [cit. 16-4-2019]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323029288_Didakticke_vyuziti_skolnich_zahrad_v_Ceske_republice_na_primarnim_stupni_zakladnich_skol_Didactic_Usage_of_School_Gardens_at_Primary_Schools_in_the_Czech_Republic

VYMAZAL Petr. Podpora volnočasových aktivit – metodika: Portál ČŠI [online]. 2012 Copyright © [cit. 6. 04. 2020]. Dostupné z: <https://portal.csicr.cz/userdata/Methodika%20-%20Podpora%20volno%C4%8Dasov%C3%BDch%20aktivit.pdf>

Seznam příloh

Pracovní sešit Malého zahradníka

Dotazník

Fotodokumentace

Pracovní sešit Malého zahradníka

Podzim

- ❖ Nakreslete listy, které jste viděli při procházce:
(Dubu, Buku, Javoru, Kaštanu, Jasanu, ...)

- ❖ Listy kterých stromů se zbarvují do žluta či červena?

Dušičky a Halloween

- ❖ Jaký je původ, smysl a symbol těchto svátků?

Aktivita: Dušičková vazba – Vypichované aranžmá v květináči

Co budeme potřebovat? Aranžovací hmotu, tavnou pistoli, vázací drát, různobarevné listy (javor, dub), šípky, chvoj, jutovou stuhu, borovicové, modřínové šišky, břečťan, chryzantémy – santinky.

Aktivita: Halloweenské aranžmá

Co budeme potřebovat? Vydlabanou tykev či menší dýni, aranžovací hmotu, celofán, tavnou pistoli, vázací drát, stuhy, listy v podzimních barvách (javor, dub), řezané květiny (chryzantéma, růže).

Zima

- ❖ Vysvětli svými slovy pojem vegetační klid.

Advent a Vánoční svátky

- ❖ Jaké adventní zvyky a tradice znáš?

Aktivita: Adventní věnec

Co budeme potřebovat k výrobě? Slaměnou podložku $\varnothing$ 25 cm, drát na špulce, jedlovou chvoj, túji nebo cypřišek na obalení podložky.

Co budeme potřebovat k ozdobení? Držáky na svíce (4x), adventní svíčky (4x), různé drobné dekorace (ozdobičky, mašle, stuhy, slaměné ozdoby, aj.), tavnou pistoli s náboji.

Aktivita: Vánoční svícen

Co budeme potřebovat? Vhodnou nádobu (ozdobný květináč nebo misku), aranžovací hmotu (šedý oasis pro suchou vazbu), dlouhé štíhlé svíčky, barevné sisalové vlákno, drobné vánoční dekorace (stejně jaké jsme použili u adventního věnce), tavnou pistoli s náboji. Pro aranžmá s živými rostlinami bychom použily zelený oasis.

Jaro

- ❖ Které jarní rostliny znáš? Nakresli je.
- ❖ Jak se jmenuje první jarní květina?
- ❖ Vysvětli pojmy: „Masopust“ a „Morana“.

Velikonoce

- ❖ Jaké velikonoční zvyky znáš?
- ❖ Z jakého stromu pochází pruty na pletení pomlázky?

Aktivita: Velikonoční aranžmá

Co budeme potřebovat? Jarní osení, velikonoční zápichy, stuhy, drobné velikonoční dekorace (vajíčka, kuřátka, zajíčci, beránci), tavnou pistoli s náboji.

Léto

Poznávání letniček

- ❖ Co je to letnička a proč se jí tak říká?
- ❖ Nakresli letničku, kterou znáš.

Aktivita: Výsev letniček

Co budeme potřebovat? Výsevový substrát, nádobu (truhlík, květináč), síto, tlačítko, rovnátko, semínka letniček, rozprašovač pro jemnou zálivku, štítek na označení druhu, tužku.

Aktivita: přepichování

Co budeme potřebovat? Nádobu s hustým výsevem, substrát, truhlík nebo sadbovač, skleněnou destičku, přepichovací kolíček, rozprašovač pro jemnou zálivku, štítek na označení druhu, tužku.

- ❖ Jakým strom jsi se stal/a? Nakresli ho.

Poznámky:

Dotazník pro účastníky kroužku Malý zahradník v ŠD

Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku pro poskytnutí zpětné vazby ohledně kroužku Malý zahradník ve školní družině pro mou bakalářskou práci.

Děkuji

1. Zakroužkuj prosím jednu z možností: Jsem dívka/ jsem chlapec
2. Kterou třídu navštěvuji?
3. Proč sis vybral/a tento kroužek?
4. Co si z kroužku odnášíš?
5. Dozvěděl/a ses něco nového? Zakroužkuj prosím odpověď: ANO NE NEVÍM
6. Která aktivita se Ti nejvíce líbila (zahradnické práce na zahradě, herbář, výroba věnce, výsev a výsadba letniček, naučné procházky, relaxace)?

7. Která aktivita se Ti líbila nejméně? (zahradnické práce na zahradě, herbář, výroba věnce, výsev a výsadba letniček, naučné procházky, relaxace)?

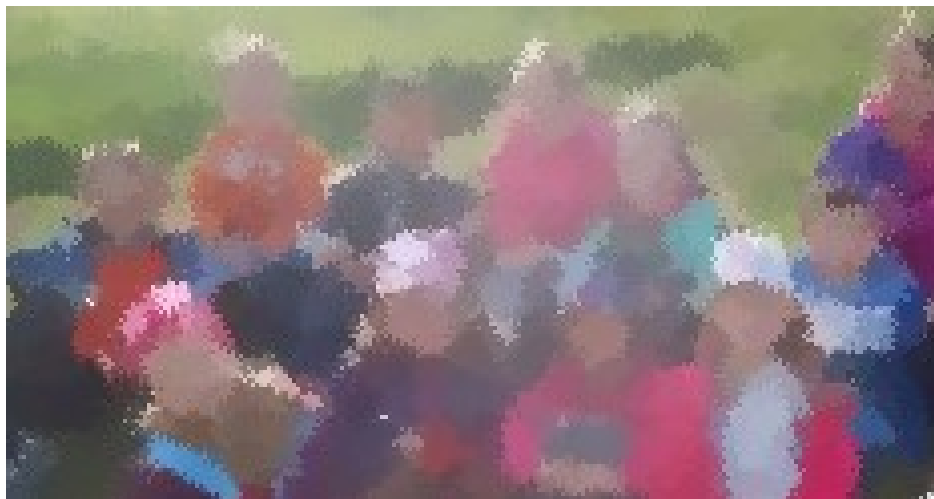
8. Co se Ti nelíbilo?

9. Doporučil/a bys tento kroužek svým kamarádům? Zakroužkuj prosím jednu z možností: ANO   NE   NEVÍM

Děkuji za vyplnění.

Fotodokumentace

Účastníci kroužku Malý zahradník

Poznávání letniček podle semen

Detail výsevu: Měsíček lékařský

Detail výsevu jemných semen: Kosmatec sedmikráskovitý

Vyklíčené rostliny

Dívky při práci

Výsadba letniček do truhlíku

Foto na závěr lekce

